הלכה · משנה תורה · מפרשים · דברי ירמיהו · ספר זמנים

דברי ירמיהו על משנה תורה, הלכות עירובין

רבי ירמיה לעוו

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

דברי ירמיהו על משנה תורה, הלכות עירובין

רבי ירמיה לעוו

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/דברי-ירמיהו-על-משנה-תורה-הלכות-עירובין/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה ב 4
הלכה ג 5
הלכה ד 5
הלכה ח 6
הלכה ט 7
הלכה י 7
הלכה יד 8
הלכה טו 10
הלכה טז 10
הלכה כ 11
הלכה כב 12
פרק ב 13
הלכה א 13
הלכה ב 15
הלכה ד 16
הלכה ו 17
הלכה י 21
הלכה טז 21
פרק ג 23
הלכה ז 23
הלכה ח 24
פרק ד 27
הלכה יג 27
הלכה יד 30
פרק ה 30
הלכה א 30
הלכה ב 32
הלכה ה 33
פרק ו 33
הלכה י 33
הלכה יב 34
הלכה יג 36
הלכה יד 36
הלכה כ 36
הלכה כא 37
הלכה כג 38
פרק ז 38
הלכה א 38
הלכה ה 38
פרק ח 39
הלכה ד 39
הלכה ה 41
הלכה ח 41
הלכה י 42
הלכה יד 43

פרק א

הלכה ב

אבל מדברי סופרים אסור לשכנים לטלטל ברה"י שיש בה חלוקה בדיורין עד שיערבו כל השכנים כולן מערב שבת אחד חצר ואחד מבוי ואחד המדינה ודבר זה תקנת שלמה ובי"ד. ובבה"ג בהל' עירובין ואסור לטלטולי מידי בשבתא ארבעה גרמידי וכו' ולא מבעיא רה"ר דאורח מלכא היא ואסור לטלטולי בגוה ארבעה אמות בליכא עירוב אלא אפי' ממבוי למבוי וכו' ואפי' מבוי גופו אסור לטלטולי ביה בד' אמות אלא א"כ ערבו שנאמר לא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת עכ"ל:

ועי' בסמ"ג בהל' עירובין סימן א' ע"ז נראה לי מתוך דברי ר' יהודאי גאון כי בימי ירמיה הנביא לא שמרו דברי גזירות שלמה המלך לערב בחצירות ולשתף במבואות אלא היו מוציאין בלא עירוב ומתוך כך היו מביאין מן העיירות שסביבות ירושלים כל מיני משא מבתיהם דרך סרטיא שמעיר לעיר שהיא רה"ר ומביאין אותן משאות בשערי ירושלים ולכך כשהזהיר ירמיה על גוף האיסור של תורה הזהיר גם על גזירת שלמה שלא להוציא שום משא אף מן הבית לחצר אא"כ עירבו וזה לשון הנביא כה אמר ה' השמרו בנפשותיכם ואל תוציאו משא ביום השבת והבאתם בשערי ירושלים זה גוף האיסור של תורה ואחר כך אמר ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת זו גזירת שלמה המלך כי לבני ירושלים היה מזהיר וכבר אמרנו כי מן התורה מותר להוציא מן הבתים לרחובות ירושלים אלא ודאי על גזירות שלמה הזהיר מפי הגבורה שע"י גזירתו באו לגוף האיסור של תורה עכ"ל:

הנה למדין מדבריו דאיסור טלטול בחצר ומבוי אף שהוא מדרבנן הזהיר מפי ה' עבור זה ולא הוי בכלל אין נביא רשאי לחדש דבר כיון דלא הוי אלא הזהרה על דברי החכמים ועי' מ"ש לעיל פכ"ט ה"ד בשם הסמ"ג עיי"ש. ולכאורה מ"ש כי מן התורה וכו' לרחובות ירושלים וכו' למאי דאיתא במסכת עירובין ק"א ע"א כאן קודם שנפרצו בפרצות וכאן לאחר שנפרצו בו פרצות וע"כ ירמיה י"ל שאמרו אחרי שנפרצו בה פרצות ואם כן הוי מדאורייתא ומצאתי בספר עצי ארזים בסי' ס"ו ס"ק א' שעמד ע"ז עיי"ש שכתב לפרש דברי רש"י ביצה י"ב ע"א על דרך זה וכנראה בד"ה ב' ל"ג ואחר כן בנה חומה מחיצונה לעיר דוד וכו' ונראה כי מנשה בנה חומת ירושלים ותיקן פרצותיה ושם ל"ו נאמר וישרפו וכו' וינתצו חומות ירושלים וכו' למלאות דבר ה' בפי ירמיה וכו' עיי"ש נראה דדברי ירמיה מפי ה' ירמיה י"ז דהיה קודם לזה וא"כ בעת דיבר לא תוציא משא וכו' לא היו החומות נפרצים כן נראה להבין דברי הסמ"ג:

ועיין עוד בסמ"ג שם וז"ל השיב ר' האי גאון בתשובה אחת כי לכך לא נתקנו עד שלמה המלך מפני שהיו כל הימים במלחמות עד שלמה שבימיו נתן הקב"ה שלום ושנינו בפ"ק דעירובין י"ז ד' דברים פטורים במחנה במלחמה וכו' ומלערב ערובי חצירות וכו' עכ"ל:

ובמס' עירובין כ"א ע"ב בשעה שתיקן שלמה עירובין ונט"י יצאתה ב"ק ואמרה בני אם חכם וכו' ובתוספות בד"ה בשעה הקשו דגם שניות תיקן כדאיתא במסכת יבמות כ"א ותירצו דאחר הבת קול תיקן שניות עיי"ש. והנה רבינו דכאן כתב שלמה תיקנו ובהל' אישות בפ"א ה"ו כתב ויש נשים אחרות שהן אסורות מפי הקבלה ואיסורן מדברי סופרים והן הנקראות שניות וכו' ולא כתב שלמה תיקנום כמ"ש כאן דלא שייך תירוץ התוספות ע"ז ועי' בכ"מ שם שעמד על מ"ש מפי הקבלה דלא נאמר אלא על מדאורייתא:

ועל קושית ר' האי גאון ז"ל למה לא גזרו עד שלמה בעירוב דיש להבין בכל גזירות דרבנן נאמר כן יעוין בפ"ק דחולין מקום הניחו להתגדר וכו' עיי"ש. ונראה דלמ"ש בפנ"י רפ"ד דר"ה בשם הסמ"ג דשבות דהזאה היה בימי משה ואולי לדעת הגאון גם שאר שבותים הנוגעים לשבת ויקשה למה לא נגעו בעירוב וכמדומה ראיתי מי שסובר דשמא יעבירנו היה ממשה ועיין רש"י במסכת מגילה ה' דלא נראה כן ואם שמא יעבירנו מקודם גזרו יקשה למה לא על חשש מרה"י לרה"ר וע"ז תירץ הנ"ל. והנה לסמ"ג על ערובי חצירות הוזהר מפי ה' ועיין בתוספות במסכת שבת ל"ד ע"א בד"ה לא קשיא אם ערובי חצירות או תחומין חמירי עיי"ש ועמ"ש לעיל בה"ח עיי"ש:

הלכה ג

וכן יושבי אוהלים וכו'. עי' בהמ"מ ומ"ש וכתבו שמחנה וכו' שיש בה עשרה וכו' כן בירושלמי שם:

הלכה ד

ומפני מה תיקן שלמה דבר זה כדי שלא יטעו וכו' כשם שמותר מחצירות וכו'. עי' בתוס' יו"ט בפ"ז ה"א מעירובין שהוכיח דאפי' מבית לביה בליכא חצר המשותף צריך עירוב ומלשון רבינו דנראה דוקא ביש ביניהן חצר משותף כתב ואולי זה מתקנת שלמה וביי"ד ואח"ז תיקנו אף מבית לבית ועיין בשו"ת דבר שמואל סי' קפ"ב ובקול רמז על המשניות שם בהנ"ל ועיין בפרי מגדים בסימן שס"ו בפי' לטו"ז ומג"א שם עיי"ש וצ"ע לדינא בברכה בכה"ג ועי' במרכבת המשנה שכ"כ העיר על לשון רבינו וכתב דגם מבית לבית צריך עירוב עיי"ש וכן דעת בספר תוספות שבת שם:

הלכה ח

אין מערבין בחצירות אלא בפת שלימה בלבד אפי' ככר מאפה סאה והיא פרוסה אין מערבין בה היתה שלימה והיא כאיסר מערבין בה וכו' ושתוף בין בפת בין בשאר אוכלים וכו'. במס' עירובין פ"א ע"א ופרוסה מ"ט לא א"ר יוסי בן שמואל אמר רבי משום איבה וכו' וברש"י שבאין לידי מחלוקת שאומר אני נותן שלימה ואתה פרוסה עכ"ל בעי וכו' עירבו כולן בפרוסות מהו א"ל שמא יחזור הדבר לקלקולו:

נראה שהפליגו בזה לגזור ג"כ שמא יחזור לקלקולו. ויש להבין מאי שנא פרוסה אפי' בשלימה דאי' אפי' כאיסר ג"כ שייך לומר אני נותן גדול ואתה פת קטן. גם הרי העירוב כמ"ש רבינו בה"ו כלומר שכולנו מעורבין ואוכל אחד לנו ואין כל אחד ממנו חולק רשות מחבירו אלא כשם שיד כולנו שוה במקום הזה שנשאר לכולנו רק יד כולנו שוה בכ"מ שאחז כל אחד לעצמו והרי כולנו רשות אחד וכו'. ומ"ש רבינו ואוכל אחד לנו כדאי' עירובין מ"ט ע"א המקפיד על ערובו אין עירובו עירוב מה שמו עירוב שמו. ר' חנינא אמר עירובו עירוב אלא שנקרא מאנשי ורדינא. ובשו"ע בסי' שס"ו סעיף ה' ואם מקפיד אינו עירוב כלל עיי"ש. והנה מהאי טעמא אף בככר גדול וקטן שייך שזה יאכל משלו יותר מהוא ממנו. וגם לפ"ז מאן דס"ל עירובו עירוב לא שייך משום איבה. ונראה דברי"ף הביא אחרי האי דהביא מ"ט אין מערבין בפרוסה משום איבה. ירושלמי מפני מה אמרו מערבין בחצירות מפני דרכי שלום ומעשה באחת שהיה לה דבובה (פי' איבה) עם חברתא ושלחה עירובה ביד בתה וגפפתיה ונשקתיה אתא ואמר לאיזה אמרה הכין רחמין לי מתוך כך עשו שלום הדא הוא דכתיב כל נתיבותיה שלום. והנה ודאי לא הוי עיקר הטעם מפני דרכי השלום אלא כמ"ש רבינו לעיל שלא לפרוץ בהוצאה מרשות יחיד לרה"ר. אלא דגם ראו שיהיה ע"י העירוב העושה שיתוף ועירוב באוכל אחד ובמקום אחד למצוא השכינים יחד וירבה האחדות והשלום בהם ויום השבת מסוגל לזה. ועי' ריטב"א ע"ח ע"ב בד"ה בע"א עיי"ש. ולכן המביא פרוסה נראה כי בוז יבוז לו ואין החיבור הזה נחשב בעיניו להביא דבר חשוב וזה מעורר איבה.

ויש לישב בזה דברי רש"י שם בד"ה לאפוקי וכו' דבערובי תחומין עסקינן והתם מודה ר"י דליכא למיחש משום איבה כהכא בערובי חצירות דטעמא משום איבה כדלקמן וכו' עיי"ש. ועי' במהרש"א שכתב ע"ז לא ידענא מאי איבה שייך הכא לענין פת אין מידי אחרינא לא וכו' וכתב דלפי הסברה י"ל טעמא אחרינא דהתם מודה ר"י דליכא כ"כ משום דירה כמו בחצירות ועיקר דירה ע"י הפת שנמשך אחריה כמ"ש ברש"י לעיל בפ' הדר עיי"ש. ולמ"ש שנמשך אחר הפת דמשום חשיבותו וגם איבה מטעם חשיבות

ואיבה וחשיבות חדא הוי. ועי' מ"ש בהל' י"ד עיי"ש. ועי' בהמ"מ ה"ט בשלימה א"צ שיעור ונראה דהכל משום חשיבות אלא בשתוף צריך שיעור בכל גוונא כנראה. גם מערבין בבית ישן מפני וכו' מסכמת למ"ש בתוס' במס' שבת דף ל"ד ע"א בד"ה לא קשיא כתבו בשם ר"ת כרש"י דבעירובי תחומין להחמיר ביותר מבערובי חצירות משום דתחומין יש להן סמך מקרא ומעיקרא היה דעת ר"ת חצירות חמירי דאין מערבין אלא בפת אבל כתב ע"ז דהיינו טעמא דהקילו בתחומין דא"צ פת משום דאין מערבין אלא לדבר מצוה עיי"ש. ויש להבין למה בשיתוף מבואות א"צ פת אף דמשתתפין לרשות עפ"י ולמ"ש ברש"י במס' עירובין ע"א ע"ב עירוב חצירות צריך פת משום דירה דאדם נמשך אחר פת אבל שיתוף די בדברים אחרים עיי"ש. וא"כ בשיתוף מטעם אחר א"צ פת ותחומין יהיה שוה לחצירות ומשום דהוי לדבר מצוה הקילו והנה מ"ש בתוס' דתחומין חמירי דיש להם סמך מקרא למ"ש לעיל בשם בה"ג וסמ"ג ערובי חצירות מדברי הנביא מפי ה' עם כל זה נראה דאסמכתא על מקרא חמירא כמ"ש ז"ל דמאי דאסמכוהו אקרא משום דחמירי להו. ובשתופי מבואות אם במערב פת אם צריך שלימה דעת הרשב"א בס' עבודת הקודש דצריך שלימה וכ"כ הרז"ה והריטב"א ובעצי אלמוגים בסי' שפ"ו ס"ק א' כתב דרש"י לא ס"ל כן עיי"ש:

הלכה ט

כמה שיעור האוכל שמשתתפים בו כגרוגרת וכו'. עי' בהמ"מ בהל' ט"ז בערובי חצירות אם צריך שיעור. ובשו"ע בסי' שס"ו סעיף ו':

הלכה י

כל אוכל שהוא נאכל כמות שהוא כגון פת ומיני דגן ובשר חי אם נשתתפו בו שיעורו מזון שתי סעודות וכו'. לכאורה בבשר חי למה לא נאמר דגרע מפרוסה שאינה שלימה דשייך איבה שיאמר אני נותן דבר ראוי לאכילה ואתה שאינו ראוי. ומצאתי לרשב"א בס' עבודת הקודש מובא בס' אליה רבה שכתב בשער ד' ויראה לי שאין הדברים אמורים אלא בחי ומליח אבל בחי בלא מליח אין רוב בני אדם אוכלין אותו ואין סומכין עליו וכן הדין בדג מליח עכ"ל. ובס' אליה רבה הנ"ל כתב ע"ז בסי' שפ"ו ס"ק י' וצ"ע דבירושלמי פ' בכל מערבין חשיב בשר מליח וגם חי דתנינן הבבלים אוכלין אותו כשהוא חי מפני שדעתן יפה עכ"ל. והירושלמי פ"ג ה"א במס' עירובין דאי' בשר חי מערבין בו דתנינן הבבלים וכו' ואח"ז שם ר' יוחנן בעי הדא כלבודא הואיל ואילין כותיה אכלין מיני' מערבין בה עי' בקרבן העדה שהם דגים קטנים. והנה מאי מספקא ליה בכלבורא שכותיה אוכלין יותר מבשר חי שבבלים אוכלין ונראה בשר חי מערבין לבבלים ולא אמרינן בטלה דעתיה

ובעי דר"י אם מערבין לדידן דבר שכותי' אוכלין ולא נפשוט שם. גם נראה די"ל דירושלמי בערובי תחומין ושתופי מבואות דלא שייך טעמא דאיבה אבל בערובי חצירות דשייך איבה נראה כדעת הרשב"א במליח דוקא:

הלכה יד

אוכל שהוא מותר באכילה אע"פ שהוא אסור לזה המערב ה"ז מערב בו ומשתתף בו כיצד משתתף הנזיר ביין ישראל בתרומה. וכן הנודר מאוכל זה או שנשבע שלא יאכלנו מערב בו ומשתתף בו שאם אינו ראוי לזה הרי הוא ראוי לאחר. הנה בגמ' איתא מערבין לנזיר ביין וכו' ורבינו שינה וכתב משתתף הנזיר ביין וכו' ונראה ג"כ שדייק רבינו אע"פ שהוא אסור לזה המערב וכו' דאם האחר נזיר דלא חזי לאחריני אין מערב בו ומ"ש רבינו שאם אינו ראוי לזה וכו' על המערב קאי. והנה למ"ש בריטב"א דחזי לאחריני צריכין לסומכוס דצריך שיהיה שניהם יחד חזי לו ולאחריני ומשו"ה אמרינן דחזי לאחריני ומצי למשאל עלה כדאי' במס' עירובין ל' ע"ב אבל לדידן דאין שבות ביה"ש י"ל מטעם שאלה או משום דחזי לאחריני עיי"ש מ"מ נראה דכה"ג דאחֵר נזיר לא מהני מאי דאפשר בשאלה לפמ"ש בתוס' שם בד"ה ולפרוש דמשו"ה אין מערבין בטבל אף דאפשר בשאלה וי"ל דאינו מועיל מה שראוי לתקנו אלא במידי דחזי השתא לשום אדם כגון תרומה דחזיא לכהנים ותדע דאמרינן לעיל דאין מערבין בהקדשות אע"ג דאפשר לאיתשולי עלייהו עכ"ל ונראה כונתם דאם לא חזי לאחריני אף דיוכל לשאול ויהיה ראוי לכל מ"מ כיון דאין ביד האחריני לשאול והוא לא שאל בע"ש אף דנשאלין לצורך שבת מ"מ מדהניחו עד שבת נראה שאין דעתו בשאלה א"כ אינם בוטחים ומשתתפים שישאל ולא הוי שיתוף וביותר אם נאמר דגם בעירובי מבואות שייך איבה נראה דגרע מפרוסה. ולפ"ז כמו כן בחזי לכל ולאחד הנזיר אין ראוי לא מהני שאלה לערב ג"כ. אלא דלפ"ז צריכין לפרש דמערבין לישראל בתרומה שהאחרים היו כהנים ולישנא דגמ' וסתימות הפוסקים לא נראה כן. אף שתוס' כ"כ לסומכוס מ"מ נראה דגם לרבנן בהאי סברה כסומכוס ומשו"ה אין מערבין בהקדשות כמ"ש בתוס' ולפ"ז כשאחרים נזירים או ישראלים בתרומה ולא חזי לאחריני לא יהני שאלה וצ"ע.

ולכאורה דחזי לאחריני משום דהשתתף שהמה יהיה להם חלק בשלו והוא בשל האחרים ובכה"ג בחזי לאחריני יש לאחרים חלק בשלו ואף דהוא אינו יכול לאכול משלו לרבנן מערב דכיון דהוי שלו מצ"ע ותליא הכל בראוי לאחרים שיהיה עי"ז שיתוף עם האחרים ופליגי על סומכוס דס"ל דצריך שיהיה גם חלקו ראוי לאכילה דעיקר שיתוף במאי שעומד לאכילה לכולמו ולמ"ש הריטב"א י"ל דגם לרבנן צריך ראוי לאכילה לו

אלא דס"ל דשייך שאלה ולפ"ז צריכין ב' טעמים שאלה וחזי לאחריני גם לרבנן ובתחומין דלא שייך שיתוף על כרחך רק משום שאלה דלמ"ש בלתי מועיל לו במאי דראוי לאחריני ועי' בתוס' ל"א ע"א בד"ה דמאי דלסומכוס אמרינן מגו דאי בעי מפקיר דלרבנן הא חזי לעניים עיי"ש למ"ש גם לרבנן צריך מגו דאי בעי וכו' שיהיה ראוי לו וא"כ כנראה מתוס' חזי לאחריני בלבד מהני לרבנן ולריטב"א דאפשר בשאלה בלבד מהני ג"כ לרבנן אבל בזה לא נראה דעת התוס' הנ"ל גם לא נראה בדמאי דדוקא באחרים עניים:

ע"כ צריכין לפרש כונה אחרת בדברי התוס' בד"ה ולפירוש הנ"ל דצריך שיהיה דבר ראוי לאכילה עכ"פ לאחרים אף אם לא להמערבים כולמו ואפי' כולמו ישראלים מערבין בתרומה וכולמו עשירים מערבין בדמאי כיון שראוים לכהנים ולעניים דעלמא אלא דלסומכוס צריך שיהיה ג"כ ראוי לו ושאלה בדבר האסור לכו"ע ולא חזי לשום אדם לא מהני דשאלה לא מהני אלא לעצמו ולא לאחריני כמ"ש לעיל שאין בוטח בהם וביותר בדברים שאין מצוה לשאול אותם עי' במס' נדרים בסוגיא דיש לו מתירין בזה ולפ"ז לדידן לדעת התוס' לא נוכל לומר משום שאלה אלא משום דחזי לאחרים ובהקדש דלא חזי לכו"ע לא מהני שאלה לכו"ע אפי' לדידן ולדעת הריטב"א י"ל מאי שנא מהקדש ומאי מסתבר בזה כיון דלדידיה א"צ חזי לאחריני אף לרבנן וצ"ע ולפ"ז אפי' באחרין נזירים או כהנים מערבין ביין ובתרומה ואין לדייק מדברי רבינו כמ"ש ולשון המשנה מערבין לנזיר וכו' נראה שאחֵר נזיר:

וראיתי בס' עצי אלמוגים בהל' עירובין סי' שפ"ו ס"ק ב' שעמד על דברי רש"י שמפרש מערבין לנזיר בערובי תחומין וכיו"ב ברשב"א בס' עבודת הקודש וכתב דלרשב"א דס"ל בשתופי מבואות שייך ג"כ איבה ולרש"י דלדעתו לא ס"ל כן מ"מ בכה"ג שייך איבה שנראה שאין השיתוף חביב בעיניו שמביא דבר שאין ראוי לו וכתב לדידן דפסקינן אין שבות ביה"ש ושייך שאלה וא"כ שייך לאחריני ולדידיה עיי"ש והנה מ"ש משום שאין השתוף חביב עליו לא מצינו כן אלא כמ"ש ז"ל אני נתתי שלימה ואתה פרוסה אבל מובן מ"ש לעיל בהל' ח' ועיין מ"ש לעיל יש לקיים דבריו ועי' בס' מוצל מאש בסי' י"ט שהביא דברי התוס' הנ"ל דלא אמרינן אי בעי מתשיל אלא בדבר שמותר לאחֵר עיי"ש שמביא דבר זה בעלמא אבל למ"ש לא כתבו בתוס' כן אלא בעירוב ושיתוף דאין בוטחין בו המשתתפים ולא לכו"ע הוי ראוי מהאי טעמא ובלתי עומד לישאל ועי' בתוס' ל' ע"א בד"ה ככר שהקשו אמאי נקט בהאי שבועה ובהאי נדר עיי"ש וי"ל דהנה בנדר הוי עומד לשאול ומצוה לשאולי משא"כ בשבועה עי' בס' מחנה אפרים בהגהותיו על הרמב"ם פ"ה מהל' נדרים דמאי מצוה לשאולי בשבועה ועם כל זה מדעת רבינו דהוי

יש לו מתירין ועי' בס' תשובה מאהבה ח"ג דף כ"ה בזה עיי"ש מ"מ מצוה לשאולי לא שייך ועכ"פ חידושא בשבועה אף דאין עומד לשאל וצ"ע לרש"י שמפרש בערובי תחומין וא"כ למה אין מערבין בהקדש בתחומי' מאי נפק"מ דלא חזי לאחריני בחזי לדידיה ויקשה לרש"י קושית התוס' וי"ל דס"ל אף דמצות לאו ליהנות ניתנו כמ"ש בהגהות מל"מ בפ"ה מאישות לכתחילה אסור ועי' מ"ש במקום אחר בזה ורש"י שמפרש בתחומין ואין מערבין לדבר מצוה בלבד ועי' בתוס' בד"ה ככר מ"מ לכתחילה אסור וא"כ אינו ראוי לערב ולא מהני אפי' בדיעבד דדבר שאין ראוי לא שייך שיתוף ועי' בפרי מגדים בסי' שפ"ו ס"ק י"ג בפי' למג"א שכתב משמע כל דשרי לאחריני מזון הוא ואע"פ שכל החבורה אין רשאין לאכול ממנו עיי"ש ועי' עוד מ"ש לקמן בהל' כ"ב עיי"ש:

הלכה טו

אבל דבר האסור לכל כגון טבל וכו' ומערבין במעשר שני בירושלים מפני שהוא ראוי שם לאכילה אבל לא בגבולין. עיין בירושלמי עירובין פ"ג ה"ב ותני ב"ש אמרי מערבין מעשר שני בירושלים אמר ר' ירמיה הדא דאת אמר בערובי חצירות אבל בערובי תחומין תני שנתן עירובו בירושלים שהוא יכול לעלות ולאכלו שם עכ"ל לפי גירסת הקרבן העדה וכתב שם שמזה הוציא רבינו דבריו הנ"ל וכן הוא בתוספתא עיי"ש:

הלכה טז

כיצד וכו' אבל אם נתנו בבית שער וכו'. עיין בכ"מ ובב"ח בסי' ש"ע מ"ש על זה עיי"ש: **ובית שמניחין בו עירוב אינו צריך ליתן את הפת ואם היה רגילין להניח בו אין משנין אותו מפני דרכי שלום**. בגמרא גיטין ס' ע"ב אי' משום חשדא ברש"י שיחשדו שמטלטל בלא עירוב ובתוס' בשם ר"ת שלא יחשדו שגנב הפת של עירוב ובפי' משניות כתב רבינו ואם היה המנהג שהיו מניחין העירוב בבית מבתי החצר אמר שלא ישנה לעולם אלא בזה הבית שהיו נותנין בו בתחילה להניח אותו לפי שיש להם בזה הנאה שהבית שמניחין בו העירוב אינו צריך ליתן את הפת כמו שנתבאר שם עכ"ל ועי' במג"א בסי' שס"ו ס"ק ז' והנפק"מ בין הטעמים ובשו"ת כנסת יחזקאל סי' ט' ובס' ישועות יעקב בזה ומ"ש דלא שייך חשד אלא דעושה נגד הדרך הנהוג כתבתי במ"א כי בזה דעות בין הפוסקים ז"ל עיי"ש ובירושלמי גיטין פ"ה ה"ט מפורש כרש"י משום חשדא שמטלטל בלי עירוב עיי"ש ועי' בהמ"מ דקיי"ל בית משום דירה כדאיתא מ"ט ע"א ויש לעיין למאן דאמר משום דירה דקנין ממילא בדיבורא כמ"ש לעיל ואעפ"כ קנין צריך ומשום דירה דאל"כ לא נמשך אחריו ולא מחזי כשיתוף וצ"ע:

הלכה כ

לקח אחד מבני החצר פת אחת וכו' ויש לו לזכות ע"י בנו ובתו הגדולים וע"י עבדו העברי וע"י אשתו וכו'. עיין בכ"מ שכתב אף דבמס' נדרים פ"ח מוקי לה כגון שיש לה בית באותו חצר במגו דזכיא לנפשה זכי לאחריני אבל אם אין לה בית בחצר לא, למ"ש בר"ן במס' ביצה שם קאי למאן דס"ל אין קנין לאשה בלא בעלה ר' מאיר דס"ל כן אבל לרבנן דפליגי עליה לא צריכין שתהא לה בית באותו חצר וכן רבינו והרי"ף עיי"ש. ועי' בתוס' יו"ט בפ"ז מ"ו ממס' עירובין שעמד ע"ז דהרי דעת רבינו כר"מ בהל' נדרים ופ"ג מהל' זכיה עיי"ש:

ונראה לומר דהנה במס' נדרים שם מקשינן ממשנה דמזכה ע"י אשתו לר' מאיר דס"ל יד אשה כיד בעלה ומשני אמר רבא אע"ג דאמר ר"מ יד אשה כיד בעלה מודה ר"מ לענין שיתוף דכיון דלזכות לאחרים הוא מיד בעלה זכיא ובר"ן שם דכדאי' במס' ב"ב נ"א ע"ב בבעל הנותן מתנה לאשתו קנתה דוקא באחרים שנתנו לה ס"ל ידה כיד בעלה ולא שמעינן דר"מ פליג ע"ז עיי"ש ומקשינן שם מברייתא דאיתא ואלו שאין זכין להן וכו' ואשתו אלא א"ר אשי מתניתין בשיש לה חצר באותו מבוי עסקינן מגו דזכיא לנפשה זכיא לאחרים ועי' בר"ן שם עיי"ש וא"כ צריך לאפלוגי בין לזכות לאחרים דלא שייך קנין לה לבין אם יש לה חצר במבוי ועי' בשיטה מקובצת על מס' נדרים שם בד"ה אלא אמר ר' אשי אע"ג דלזכות לאחרים לא חשבינן ליה כמוכר שדה לאשתו דאמר רב קנתה דהתם כיון שלעצמה נותן גמר ומקנה להקנות לה לדעתה להוציאה מרשותו אבל לזכות לא וכו' עיי"ש:

ונראה לומר רבא דאמר לזכות לאחרים ג"כ לא אמרינן לר' מאיר יד אשה כיד בעלה משום כמ"ש במקום אחר דכל לזכות לאחרים הוי גם קנין לעצמו כמו טובת הנאה וכיו"ב מטעם קני ע"מ להקנות דהוי קנין כדאי' במס' נדרים דף מ"ח ע"ב דלרב נחמן קני עיי"ש הרי זה שיש לו זכות בדבר להקנות לאחרים מקרי קנין וזכות וכמ"ש בזה בסוגיא דתופס לבע"ח והבאתי סמוכין לזה ממ"ש בש"מ שם עיי"ש אבל רב אשי דס"ל שם קני ע"מ להקנות אינו קונה וא"כ נראה דס"ל דלא הוי כקנין לעצמו משו"ה מחלק כאן שפיר בין יש לה חצר במבוי דיש קנין ממש אבל בלזכות דאין לה רק זכות להקנות לא מקרי קנין וכמתנה לאשה:

והנה רבינו דפוסק כרב נחמן דקני ע"מ להקנות קני וכמ"ש בר"ן שם משמו כן, נמצא דאין לפשר הברייתא עם המשנה לומר לחלק בין יש לה חצר במבוי וצ"ל דברייתא לא ס"ל דלר' מאיר בבעל הנותן מתנה לאשתו לא שייך ידה כידו כדאי' במס' ב"ב הנ"ל.

ורבינו דפוסק בפכ"ז מאישות דקנתה מתנת בעלה עיי"ש וס"ל גם כן קני ע"מ להקנות כתב כסתמא דמשנה דס"ל לזכות שאני לר"מ כמ"ש רבא ולא הצריך שיהיה לה חצר במבוי ואתי שפיר ואינו דומה להאי דאי' במס' עירובין דף ע' ע"א אע"ג דאמר ליה קני על מנת להקנות עיי"ש שאני שם דעכ"פ רשותו מעכב דלא קנה. ועי' מ"ש בפ"ב ה"ד בזה עיי"ש:

הלכה כב

נתן העירוב או השיתוף במגדל ונעל עליו וכו'. רבינו עובדיה מברטנורא בפי' למשנה זאת במס' עירובין ל"ד כתב דאף דאין שבות ביה"ש ב' שבותין גזרו אף ביה"ש. ועי' בשעה"מ כאן שהקשה ע"ז ממאי דאי' במס' עירובין דף ל' הנ"ל ואלו לנזיר ביין לא פליג מ"ט אפשר דאיתשל עלה אי מיתשל עלה הדרא לטבלא ולפרוש עליה ממקום אחר וכו' אלא סומכוס סבר ליה כרבנן דרבי דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו ביה"ש ובתוס' שם הקשו מהאי טעמא לא יערב נזיר דשבות לישאל על נדרו בשבת ותירצו דלצורך שבת נשאלין והוי צורך שבת בזה לשתות יין לקידוש עיי"ש. והשתא לדעת הרע"ב דס"ל באיכא ב' שבותין גזרו אף ביה"ש אפי' כרבי נמי מצי אתיא דבתרומה איכא תרתי שבותין שבות דשאלה ושבות דהפרשה ותירוץ התוס' לעיל לצורך שבת בנזיר ביין לא שייך בתרומה למ"ש בתוס' שם בד"ה לא דמיירי באין צריך לאכלן עיי"ש. ועי' שציין מ"ש בשערי אפרים חאו"ח סי' כ"ו על קושיא אחרת ומה שתירץ לא שייך בזה. וכיו"ב ראיתו קושיא זאת בס' ישועות יעקב בסי' שפ"ו ס"ק ג' עיי"ש. ועי' בשעה"מ פ"ב מהל' יו"ט ה"ט עיי"ש:

והנה יש לעיין בשבות דשאלה בשבת דאין שואלין אלא לצורך שבת. בלבוש ביו"ד בסי' רכ"ה סעיף ג' כתב דלצורך חול למה יתירו בשבת הוי ליה ממצוא חפציך ואסור עיי"ש. ואח"ז כתב דחרמי ציבור משום שכולם נקבצים בשבת מתירין אפי' בשלא לצורך שבת עיי"ש וכמוזכר בשו"ע שם ולהאי טעמא דמצוא חפציך צ"ל דהוי כחפצי שמים בצרכי ציבור ובפרי מגדים בסי' שמ"א בפי' לטו"ז שם כתב ע"ז ולא הבנתי מה מצוא חפציך שייך בדבר שאין בו מלאכה כלל וכתב דאפשר אע"ג דאין בו דין גמור מ"מ שלא לצורך כלל החמירו דמחזי כדין ואף לדבר מצוה אסור עיי"ש. ועי' בשו"ע יו"ד בסי' רכ"ח סעיף ג' ואפי' מעומד ובקרובים ובלילה ובשבת וכו' ובש"ך ס"ק ז' ובשבת אע"ג דבכה"ג בדין אסור נדרים לאו דין הוא עכ"ל. ובמאירי במס' שבת שם לצורך מותר אפי' היה לו פנאי מע"ש ואין זה נראה כדן את הדין שהרי נעשה אף בקרובים ובלילה אפי' היה אפשר מבעוד יום ומעומד משא"כ כל אלו בדין עיי"ש:

הנה בנודר ממאכל י"ל דהוי כמתקן כמו בהפרשת תרומה שכתב רבינו בפכ"ג הי"ד דהוי משום מתקן וכמו בטבילת כלים וכיו"ב בראית מומין אף שאין עושה מעשה בהדבר אף דשם התיקון על הדבר וכאן על האדם יהיה כטבילת אדם אם לאו דמחזי כמיקר שייך ג"כ כמתקן וצ"ע ולהאי טעמא לא יקשה דהוי ב' שבותים השאלה והפרשה דהרי בלי ההפרשה לא הוי השאלה מתקן ובלי השאלה לא שייך הפרשה ותיקון בה וא"כ חדא איסורא דשבות בלבד הוי (ואם נאמר דהוי כדין מובן בלצורך שבת לא שייך שבות כלל דדין משום שמא יכתוב וזה שישכח ובכה"ג דמתירין רק לצורך שבת לא שייך שכחה כדאיתא בפ"ק דפסחים הוא עצמו מחזיר לשרפו עיי"ש. אבל נגד זה בתחומין דאמרינן ביצה י"ז ע"א דהוי כקונה קנין בשבת אף דהוי משום שבת ולא אמרינן כן אע"ג דמשום שמא יכתוב הוי בשכחה ובמו"מ דגם מטעם דבר דבר כמ"ש ברש"י בתחומין לדבר מצוה הוי חפצי שמים וצ"ע):

פרק ב

הלכה א

אנשי החצר שעירבו כולן חוץ מאחד מהן שלא עירב עמהן בין במזיד בין בשוכח הרי זה אוסר עליה ואסור לכולן להוציא מבתיהן לחצר או מחצר לבתיהן. הנה בין במזיד ובין בשוכח בגמ' בביטל רשותו והוציא מחלוקת ר' מאיר ור' יהודה בדף ס"ט ע"ב אבל בלא עירב כלל למה לומר דלא שנא שוגג ומזיד דמה ס"ד לחלק בזה. ונראה דהנה על כרחך בשוכח מיירי שגם אלו שעירבו שכחו דאל"כ היו יכולין לזכות לו דמהני שלא בפניו כמ"ש רבינו בפ"א ה"כ ולא אמרינן משום דלא עירב בעצמו נראה דלא ניח"ל וביותר בשכח דלא שייך לומר כן והיה מקום לומר כיון דהעירוב בלתי מועיל אם לא עירבו כולמו ומאומדן דעתם על כל הדרים בבית הזה ובגדר שיתוף בכה"ג ואף דלא זיכה לו ע"י אחרים כל אחד זוכה בחלק של חבירו בעבורו וקמ"ל דלא אמרינן כן בלא גילו דעתם בפי' לזכות בעבורו:

ביטל להן זה שלא עירב רשות חצירו בלבד הרי אלו מותרין להוציא ולהכניס מבתיהן לחצר ומחצר לבתיהן אבל לביתו אסור ביטל להן רשות ביתו ורשות חצירו הרי כולם מותרין הן מפני שעירבו והרי ביטל להן רשות ביתו וחצירו וגם הוא מותר מפני שלא נשאר לו רשות והרי הוא כאורח אצלם והאורח אינו אוסר. ברבינו יונתן שכתב ביתו אסור לבני חצר שהרי לא ביטל רשות ביתו בפי' וכ"ש שאסור לו מפני שכבר ביטל להם ושארית ישראל לא יעשו עולה וכו' דלא דמי לשאר בתים שבחצר דשרי בהו דהתם היינו

טעמא דאמרינן דהוי אורח לגבייהו אבל בביתו אין דרך לומר דהוי כאורח ועוד דאם היה מוציא מביתו היה נראה שחזר בו מבטולו ומחזי כחוכא וכו' או נראה לכל שבאיסור משתמשין בני החצר בחצר עיי"ש. הנה מלשונו היה נראה דאפי' בביטל ביתו ורשותו יהיה אסור לו להוציא מביתו מהאי טעמא דלא שייך כאורח בביתו אבל בשו"ע בסי' ש"פ לא נראה כן ונראה שמפרשים בדעת ר' יונתן דלא שייך כאורח בביתו משום דלא ביטל רשות ביתו ועיין במג"א ובפרי מגדים שם. וראיתי בספר ישועות יעקב שמפרש דברי ר' יונתן כפשוטו דאפילו בביטל רשות גם כן אסור להוציא מביתו ומתמה על סתימת השו"ע שאינו לפי דעת ר"י עיי"ש:

אמנם נראה לומר דהנה בשום לב על ענין ביטול רשות כפי דאי' דף ע"א ע"א דמחלוקת אם צריך שיהיה מבעוד יום או משחשיכה דבית שמאי דס"ל מבעוד יום ס"ל דהוי משום קנין ולבית הלל דס"ל משחשיכה ס"ל דלא הוי אלא אסתלוקי מרשות ובגמ' ס"ט שא"צ קנין וכן קיי"ל ועיין להלן בהי"ב עיי"ש. והנה לכאורה לא מצינו סילוק רשות כה"ג דמחזיק ומשמש בביתו והנה אמרינן כשמוציא במזיד לכו"ע הוי חזרה מסילוק רשותו הרי בלא"ה מאי סילוק בכה"ג דמשמש בביתו:

והנה יש לפרש שבזה מסלק את עצמו מרשותו שלא למחות לאחרים מלהיות להם רשות בביתו כמוהו וסילוק כה"ג במקצתו עיין במסכת כתובות בפרק הכותב. אבל אם כן הוי הסילוק בגדר שיתוף ולמה צריכין לומר דהוי כאורח וכמו שכתב רבינו שלא נשאר לו רשות. ולמה בהוציא במזיד אמרינן דחזר לבטל הרי הוי כמו שיתוף. וגם שיתוף צריך מבעוד יום לכולי עלמא וביטול רשות מהני אפילו בשבת גם בחצר הרי נשתתפו ממילא וכמו שכתב ז"ל נראה דעל ידי ביטול רשות הוי ברשות האחרים בלבד וסילוק ממש ליום השבת אלא דיקשה כמ"ש האיך שייך סילוק במשמש בביתו ועושה צרכיו בו ע"ז נאמר דהוי כאורח וכמשמש ברשות האחרים ולפ"ז בלעדי האי דנאמר דהוי כאורח לא נוכל לומר דהוי מטעם סילוק וממילא לפ"ז אם נאמר בדעת רבינו יונתן כמ"ש בס' ישועות יעקב דבביתו לא שייך כאורח הרי למ"ש א"כ גם סילוק לא יהיה שייך בביתו ועל כרחך דגם בביתו בביטול רשות ביתו ג"כ שייך כאורח וכדעת השו"ע כן נראה לענ"ד ועי' עירובין כ"ו ע"ב א"ד וכו' דלא עביד אינש וכו' מבית ומחצר והוי כאורח לגבייהו נראה כמ"ש ועי' מ"ש לקמן בהל' ט"ז עיי"ש:

ועיין במרכבת המשנה שכתב אחרי שהביא דברי הלח"מ ה"ו וכן נראה מתוס' עירובין כ"ו ע"א בד"ה דתנן דצריך שיחזיקו בתחילה דאל"כ הוי כחזרה מביטול רשותו. אבל בירושלמי בפ' עושין פסין לא נראה כן שכתבו שם משום קנס והכריע מזה בדעת רבינו

דדוקא בביטל חצירו ולא ביתו שייך לומר חזרה כשהוציא מביתו לחצירו אבל במבטל רשות ביתו ג"כ הוי הוא כאורח ולא הוי כחזרה עיי"ש ולמ"ש על כרחך תחילת הסילוק מטעם אורח בביתו בשמושו דאל"כ אף בהחזיקו בקודם לזה לא יהיה סילוק ומטעם אורח א"צ החזיקו מקודם אלא בביטל חצירו ולא ביתו דלא הוי כאורח בביתו ושייך חזרה כשמוציא לחצירו דלכאורה למה נאמר דחזר ובעלמא אמרינן כל העושה ע"ד ראשונה עושה ולא חיישינן לחזרה בלי הוכחה ורק בכה"ג שלא עשה הביטול בעין יפה והוציא מביתו לחצירו בכה"ג י"ל דחזר וצריך שיחזיקו מקודם ועי' מ"ש לקמן ה"ו עיי"ש:

ועיין בספר תורת חיים שדייק מדברי רבינו יונתן שכתב דאורח הוי גבייהו ואע"פ שהוא משמש בחצר אינו נראה כמו שחוזר מביטולו כיון שאין משתמש בה כדרך תשמישו הראשון שהיה דרכו להוציא מביתו לחצר עכ"ל ודייק מדבריו כשביטל גם רשות החצר לא אמרינן דהוי כאורח וכתב דרבינו לא ס"ל והשיג ע"ז דמכ"ש בכה"ג הוי כאורח עיי"ש ועכ"פ נראה דאין מפרש דעת רבינו יונתן כנ"ל דבביתו לא מקרי בשום פעם כאורח דא"כ בביטול רשות חצירו ג"כ לא הוי כדרכו הראשון ועי' מ"ש לקמן בה"ו בסופו עיי"ש:

הלכה ב

המבטל רשותו סתם רשות חצירו ביטל רשות ביתו לא ביטל והמבטל רשותו לבני חצר צריך לבטל לכל אחד ואחד בפירוש ואומר רשותי מבוטלת לך ולך ולך וכו'. ובהמ"מ כי מרש"י נראה באומר לכולכם מבוטלת מהני וכתב ולשון רבינו צריך תלמוד עיי"ש ועי' בטו"ז בשו"ע או"ח בסי' ש"פ ס"ק א' שכתב דכולכם לא מהני משום דמצינו רובו ככולו עיי"ש:

נראה דהנה לכאורה יש לעיין לפי מאי דמסקינן דביטול רשות לבית הלל לאו מטעם קנין אלא מטעם סילוק והרי בסילוק צריך שיהיה בעלמא לכו"ע דהפקר לעניים ולא לעשירים לא מהני וצריכין לומר דבאמת מסלק א"ע לכו"ע אף דכו"ע אין יכולין לזכות שיהיה להם רשות ושיתוף בשבת משום שלא עירבו כמ"ש במ"א דאין למדין משמיטה דצריך הפקר לכו"ע אלא שיהיה יוצא מרשותו כולו ולא נשאר לו שום זכות בהדבר שמסלק א"ע אבל אם מניעת הקנין מצד הזוכה הוי הפקר שפיר דגם בשמיטה היו קטנים וכיו"ב שאינן בני זכיה דעיקר שיהיה מסולק ויוצא מרשותו מבלי עיכוב לאחרים ואף דא"כ יהיה אחרים יוכל לזכות ברשותו בלעדי השיתוף עי' מ"ש ז"ל בהפקר משום איסור בשבת עיין בסי' רמ"ו סעיף ג' באם רוצה להפקירה וכו' ואפ"ה אין שום אדם יכול לזכות בה דודאי אין כונתו רק כדי להפקיע מעליו איסור שבת ובמג"א ס"ק י"א אפי' בשבת אין לזכות בו ועי' בטו"ז ס"ק ה' ע"ש ועי' במס' ב"ק אדעתא דאריה אפקרא אדעתא דכו"ע לא אפקרא

עיי"ש וברא"ש שם והנה נראה דא"צ שיקנו האחרים אחרי ביטול רשותו דא"כ הוי מקני קנין בשבת אלא דדי בזה שהוא מבטל רשותא כיון דאין לאחר לזכות ברשות הזה אלא הבני חצר בלבד ממילא הוי הרשות שלהם ולא הוי בתורת גזל לשמש ברשות שאינו שלהם ונראה כמו דאמרינן המקפיד על ערובו לא הוי עירוב כמו כן בביטול רשות לא יוכל להקפיד ונהפך הוא כאורח לגבייהו ומגדר שלו שיש לו רשות בהדבר ולא לאחרים וא"כ ע"י סילוק בלבד בלי זכיה הוי שלו והנה אם היינו דנין סילוק זה כשאר סילוק לפ"ז היינו נאמר כשסילק לאחד ויצא מרשותו אין בידו לסלק עוד לאחר אם לא נאמר שחזר מראשון ולפ"ז באומר לך ולך ולך לא יהיה מהני אם לא נאמר דתוך כדי דיבור מהני ועי' במס' תמורה כ"ה ע"ב הרי זו תמורת וכו' ואי אפשר לקרות ב' שמות כאחת דבריו קיימין עיי"ש וגם כמ"ש האחרים אין קונים ממש דהרי לא שייך קנין בשבת וא"כ מהני באומר לך ולך ולך ולפ"ז אפשר לומר דבאומר לכולכם מבוטלת מהני לדעת רבינו ג"כ אלא דבא לפרש דצריך לכל אחד ולא מהני בביטל לאחד בלבד והביטול לכל אחד מהני באומר לך ולך ולך אבל בכולכם ודאי דמהני אלא דבא לומר דאף בכה"ג הוי סילוק לכולמו מה בשאר הפקר יש לעיין בזה כמ"ש והאי דמהני החזיקו שלא יוכל לחזור עי' ברבינו יונתן דחכמים עשהו כקנין בחזקה בעלמא אף דלא שייך כאן עיי"ש ועי' מ"ש לקמן בה"ו עיי"ש:

הלכה ד

היו אלו שלא עירבו וכו' אחד שעירב אינו מבטל רשותו לאחד שלא עירב אבל הא' שלא עירב מבטל רשותו לאחד שעירב. עיין בראב"ד ובמרכבת המשנה עיי"ש ועיין עוד שכתב דרבינו השמיט דין ב' שלא עירבו אינם נותנין רשות לשנים שלא עירבו אפי' אמר קני ע"מ להקנות וזה ג"כ נלמד מסתימות לשון רבינו דלעולם אין שנים נוטלין רשות עיי"ש וראיתי בס' ישועות יעקב בסי' ש"פ ס"ק ו' שהקשה על דעת רבינו דס"ל קני ע"מ להקנות קני וכאן ס"ל דלא מהני אפי' אמר קני ע"מ להקנות עיי"ש מ"ש בזה אבל לענ"ד בביטול רשות לא שייך קני ע"מ להקנות כמ"ש לעיל דהוי בגדר קנין להקונה לענין זה להקנות לחבירו והוי כמו שמצינו בטובת הנאה ואפי' מאן דס"ל לא הוי ממון מ"מ זכות אית ליה אבל ביטול רשות דלא הוי קנין אלא סילוק לבית הלל כדאי' בגמ' ולא שייך שיש לו זכות בהדבר ולשון קני לאו דוקא כדאי' לעיל קנויה לך וכו' ופי' סילוק ועיין ברש"י דף ע' ע"א בד"ה לא צריכה וכו' דאפי' אמרו ליה קמאי קני ע"מ להקנות והדר איהו ובטיל לחבריה לא משתרי האי בתרא דמ"ד שלוחא שוויה קמ"ל כיון דלא קני איהו לאשתרוייה לא מצי לאקנוי עכ"ל ויש סמך מדבר רש"י דלא שייך סילוק ע"י

שליח למ"ש במהרימ"ט חלק א' סי' קכ"ז דלא שייך הקדש ע"י שליח ובדעת הר"ן בפ"ק דפסחים דלא שייך ביטול ע"י שליח ועי' בב"י בסי' תל"ד בהל' פסח ולכו"ע הפקר לא שייך ע"י שליח עיי"ש ועי' מ"ש לעיל בפ"א ה"כ עיי"ש:

הלכה ו

מי שבטל רשותו וחזר וטלטל ברשותו שביטל אם במזיד הוציא הרי זה אוסר עליהן שהרי לא עמד בביטולו ואם בשוגג הוציא אינו אוסר שהרי הוא עומד בביטולו בד"א שלא קדמו והחזיקו אלו שביטל להן אבל אם קדמו והחזיקו והוציאו אם חזר הוא והוציא בין בשוגג בין במזיד אינו אוסר עליהן. הנה יש לעיין עוד בענין ביטול רשות דאיתא במס' עירובין ע"א ע"א דבית שמאי סברי ביטול רשות מיקנא רשותא הוא ומיקנא רשותא בשבתא אסור ובית הלל סברי אסתלוקי רשותא בעלמא הוא אסתלוקי רשותא בשבתא שפיר דמי עיי"ש. וא"כ נראה כמו לב"ש הוי כקנין ממש כמו כן לב"ה הוי כסילוק דבעלמא. ועי' בס' יד דוד בשם ס' קרית ספר להקשות על הפר"ח שאין מפקירין בשבת מביטול רשות דמותר בשבת. ועי' בשו"ת שמן רקח ח"א סי' ט"ז לאאמו"ז הגאון ז"ל בזה עיי"ש. וי"ל דתליא אם הפקר הוי דעת אחרת מקנה עי' בנימוק"י ובתוס' בפ"ק דמס' ב"מ בסוגית זרק ארנקי עיי"ש. אבל כ"ז בהפקר אבל בסילוק דלא הוי בדעת אחרת מקנה נראה דמותר לכו"ע אפי' לדעת הפר"ח. ובס' יד דוד כתב שאין ביטול רשות כהפקר ממש שהרי אינו לכו"ע וכתב דמלשון רבינו יונתן נראה כן עיי"ש. ולמ"ש לעיל בהל' ב' י"ל דהוי סילוק לכו"ע בביטול רשות. ועי' בס' מחנה אפרים בהל' זכיה והפקר סי' י' שכתב דסילוק אינו מטעם הפקר עיי"ש:

ועי' ביד דוד הנ"ל שם שכתב להוכיח דלא הוי כהפקר ממש דאם לא כן האיך הוי אמינא לעיל בגמ' דאף משהחזיקו האחרים אם הוציא אסור דחזר. וכיון שהפקיר וזכו בה אחרים האיך יכול לחזור בו עיי"ש: אמנם עי' ברבינו יונתן במשנה אמר לנו וכו' מהרו והביאו כליכם למבוי וכו' אבל כיון שהחזיקו אתם ראשונה קודם שיוציא כלים למבוי כאלו קניתם ממנו דבכל מקום חזקה מועילה ככסף ואע"פ שאין בו החזקה כשאר חזקות שקרקע נקנה בה אפ"ה הקילו חכמים ותיקנו כשאר חזקות וכו' עכ"ל עיי"ש. וא"כ מאן דס"ל דאפי' לאחרי שהחזיקו יכול לחזור היינו טעמא משום דלא הוי חזקה גמורה וא"כ אין מזה הכרע דלא הוי כהפקר ממש:

ולכאורה על כרחך צ"ל דלא הוי כחזקה ממש וקנין ממש דא"כ הוי עוד כקונה קנין בשבת. ומ"ש שאינו כחזקה בעלמא משום דאף בלעדי זאת שביטל רשותו יוכל לשמש בכה"ג ואפי' עשה חזקה במעשה המותרת בשבת כמו נעל דהוי חזקה בקרקע מ"מ בלתי

מוכח על קנין. וגם הוצאת כלים דאי' בגמ' לא הוי חזקה בקרקע ובשכירות קרקע. ועי' בריטב"א בסוגיא דמקדש במלוה במס' קדושין גבי בקע בה קנאה שכתב בקנין זכות לא שייך קנין משיכה ושמוש בהדבר קנין מדרבנן בכה"ג עיי"ש. ולכאורה בקנין רשות דלא הוי ג"כ קנין בגוף הדבר נאמר כן. אבל נגד זה בכל שכירות קרקע דהוי על קנין פירות ועיין בחו"מ בסי' שט"ו סעיף א' שכירות קרקע נשכר בדברים שהוא נקנה בהם עיי"ש:

והנה מ"ש ברבינו יונתן ואפ"ה הקילו חכמים ותיקנו כשאר חזקות וכו' נראה לומר דאחרי שתיקנו החכמים לקנין הוי קנין ממש דלא יגרע מקנין סטומתא מחמת מנהג וכמ"ש במקום אחר מהאי טעמא למ"ש הרמב"ן דסטומתא מהני מדאורייתא י"ל בכל קנין דרבנן כן עיי"ש מ"ש בזה ועכ"פ לא יגרע קנין החכמים מקנין מחמת מנהג וכמ"ש בריטב"א הנ"ל בבקע בו דעשו החכמים כקנין ומהני. וכמו כן בביטול רשות שעשו כקנין הוי תורת קנין ע"ז שעשו כן משום דא"א בקנין אחר והוי בהחזיקו כחזקה בעלמא ולא שייך חזרה למאן דס"ל כן ודעת הסובר דלא מהני חזקה שלא יוכל לחזור על כרחך לא ס"ל שתיקנו החכמים כן:

אלא דלפ"ז יקשה דא"כ הוי בהחזיקו כקונה קנין בשבת וגם דאמרינן אסתלוקי רשות וכו' דניהו דלא הוי המבטל מקנה מ"מ האחרים שקונין קונין קנין בשבת ועי' מ"ש לעיל דא"צ לקנות ממש. אבל לומר בהחזיקו שאין יכול לחזור נראה כמ"ש מטעם שזכו ממש וא"כ הוי עוד קונה קנין בשבת מצד האחרים בזכיתם בהרשות:

ולכאורה היה נראה לומר דבזכיה מחמת סילוק שאין בדעת אחרת מקנה אותו לא שייך מיקנא קנין בשבת וכנראה במס' שבת דף קנ"ג ע"א דאי' דוקא כיסו אבל מציאה לא וכו' ולא אמרן אלא דלא אתא לידו אבל אתי לידו ככיסיה דמי וכו' ועיין ברש"י שכתב ולא זכה בה עיי"ש וא"כ כשמביא גוי לרשותו קונה קנין בשבת ולא נראה לחלק משום דהוי ע"י הנכרי דכי מותר לקנות בשבת ע"י נכרי, והיה נראה בהפקר דלא שייך גזירה דבמו"מ שמא יכתוב וגם לא שכיחא לא הוי בכלל איסורא דקונה קנין בשבת ואין דומה למו"מ דהוי בדעת אחרת מקנה אותו אבל נגד זה מאי דאיתא במס' ביצה דף י"ז ע"א בעירובי תחומין מיקנה שביתא בשבת וכו' עיי"ש ושם ג"כ לא הוי קנין מאחרים וגם לטעמא דאיסור מו"מ משום מצוא חפציך שכתב ברש"י בתחומין שאין מערבין אלא לדבר מצוה הוי חפצי שמים ועי' מ"ש לעיל בפ"א ה"כ בסופה עיי"ש ואם נאמר במציאה דלא שכיח לא גזרו וא"כ שישכח ולא יערב נראה ג"כ לא שכיח וגם דיהיה שישכח ולא יערב וישכח ויכתוב אבל א"כ למה לב"ש דהוי מיקנא אסור בשבת מטעם דלא שייך גם בקנין ממש מהמבטל יהיה מותר:

והנראה לומר דבלא"ה יש לעיין למ"ש במחנה אפרים הנ"ל דסילוק אינו מטעם הפקר וכמ"ש בטור חו"מ צריך קנין בסילוק עיי"ש והרי בביטול רשות די באמירה בלבד ועי' בס' יד דוד שהוכיח מלשון רבינו יונתן ממ"ש וב"ה סברי משתחשוך דלא ילפינן ביטול מעירוב דהתם הוי ביה מעשה ומשו"ה אסור לעשותו תחילה בשבת אבל ביטול דאמירה בעלמא הוא מה לי מבעוד יום מה לי משחשיכה וכו' דדעתו דביטול רשות לא הוי סילוק ממש עיי"ש וזה בלתי מוכרע כלל בכל סילוק באמירה בלבד ולדעת הטור למ"ש צריך קנין י"ל שרבינו יונתן נתכוין לזה אבל מ"מ נראה מדבריו דבאמירה בלבד לא שייך מיקנא וכו' ובלא"ה דברי ר' יונתן בלתי מובנים כיון דלא הוי קנין מאי שנא אם הוי במעשה או שלא במעשה ובסילוק ממש למה לא יהיה מותר דבלא קנין והיה נראה שגם דעתו כטור הנ"ל:

והנראה לומר דבכה"ג דהוי לאפרושי מאיסורא דאם לא היה בדעתו לביטול רשות ולסילוק ממש יעשוהו האחרים הכל באיסור בכה"ג א"צ לקנין ועי' בתוס' במס' בכורות דף י"ח ע"ב בד"ה אקנוי קא מקני עי' שכתבו דבמצוה גמר ומקנה בלי קנין עיי"ש וכמ"ש במקום אחר דהוי כדעת הבעה"ת בשער ס"ד וסייעתו דגם להקנות אמרינן בהאי הנאה גמר ומקני וכמ"ש דקנין להוכיח על גמר דעתו והמעשה מוכיח ע"ז וכה"ג דשייך בהאי הנאה בלא"ה אמרינן גמר ומקני וכיו"ב במצוה דא"צ לקנין אלא בחמץ ובכור מגוי דלא שייך לומר כן דצריך לקנין וכמ"ש במקום אחר בזה עיי"ש ומה שיקשה נגד לזה מפ"ו ה"כ ובגמ' פ"א עי' מ"ש לעיל עיי"ש ועי' מ"ט בית שמניחין בו עירוב א"צ עיי"ש ועי' בריטב"א דף פ' ע"א בד"ה אתמר עיי"ש. ולפ"ז בביטול רשות לאפרושי חמיר ליה ובגמר דעתו מבטל ואין צריכין לקנין אלא דיקשה דא"כ למה צריך שיחזיקו האחרים שלא יוכל לחזור הרי כיון דאמירה כקנין בלא"ה לא יהיה יכול לחזור אבל כמ"ש דזה דנאמר דמסתמא בגמר דעתו ביטל רשותו דאל"כ יוציא ויכניס הלה באיסורא. כל זה בלתי מוכיח אלא על הזמן שהלה מוציא ומכניס והוא לא גילה דעתו על החזרה אבל מזמן שמגלה דעתו על החזרה וכמ"ש בריטב"א די"ל דע"מ להחזיר ביטל עיי"ש. ומזמן החזרה לא שייך אפרושי מאיסורא ונהפך במעשה החזרה מראה להפרישו שלא יוציא ויכניס וצריכין לחזקה שעשו החכמים כקנין שלא יוכל אח"ז לחזור. ולפ"ז י"ל דבכה"ג לא שייך מקנא בשבתא דבלא"ה נקנה לו מקודם באמירה בלבד והחזקה שלא יחזור מהקנין שקנה כבר לא שייך כקונה קנין בשבת כיון דלא נקנה לו דבר שלא היה לו מקודם אלא להשאיר מה שהיה לו ואמירה דהוי כמ"ש קנין בזה כמ"ש רבינו יונתן בלא מעשה קנין לא גזרו משום כקונה קנין בשבת ומובן דאי' כיצד וכו' קנה וא"צ לזכות וברש"י בקנין

סודר עירובין ס"ט ע"ב דקנויה ע"כ ג"כ סלוק כדאי' בגמ' לעיל להלן ונראה דבכה"ג בלבד בסילוק א"צ לקנין ולמ"ש לעיל י"ל א"צ לזכות דממילא זוכה ברשותו:

אמנם יש להעיר עוד ולהבין בהאי מי שנתן רשותו והוציא דאוסר לר"מ בין במזיד ובין בשוגג ולרבנן במזיד דמנ"ל לומר דחזר. והנה נראה משום דבעין רעה מסלק אדם מרשותו. והטעם דאמרינן כן נראה דכמו דאמרינן המקפיד על עירובו אין עירובו עירוב וכמו כן בביטל רשותו והוא כאורח לא יהיה יוכל למחות וי"ל מהאי טעמא לא ניח"ל בביטול רשות ואמרינן בביטל חצירו ביתו לא ביטל אף דיש בידו לחזור בכל פעם שיוציאו האחרים שלא כרצונו מ"מ מקדים לזה שלא יבואו לידי כך ועי' בירושלמי פ"ז ה"י מעירובין לית הדא זכו לא בעי בר נש ייעול חברייא לבתיה בר מדעתיה עיי"ש. ומשו"ה הוי חשש קרוב ולא אמרינן כבעלמא כל העושה ע"ד ראשונה עושה ולא חיישינן לאמלוכי. אלא בהחזיקו האחרים דאז אפי' בחזר בפירוש לא מהני. ונראה דהוי כל כך החזרה קרובה לומר. דאל"כ יהיה דברים שבלב דלא הוי דברים אלא באומדנא דמוכח. אלא דיש להבין למה נאמר במזיד לכו"ע הוי חזרה. דהנה האי מי שנתן רשות והוציא וכו' יש לפרש אם בביטל חצירו ולא ביטל ביתו או בביטל ביתו וחצירו. גם נפק"מ באם אלו שעירבו בטלו רשותם לזה שלא עירב. ולכאורה בכה"ג דביטל הבית והחצר דאם מחזר מביטול הרשות א"כ מה שהוציא היה באיסורא למה לא נאמר דודאי לא חזר ומה שהוציא היה בהתר כאורח וכדאי' בגמ'. ובמזיד ביותר י"ל שלא חזר מביטל רשות. ואף למ"ש בהמ"מ בפ"א מאישות בדרבנן לא שייך חזקת כשרות עיי"ש. מ"מ מידי ספיקא לא נפקא לבטל האומדנא ויהיה דברים שבלב שאינם דברים בכל מקום גם יקשה נשאלנו מה בדעתו. והנה באומר שעשה באיסור תליא באדם משים עצמו רשע באיסור דרבנן אבל א"כ ממ"נ נאמר שהיה בהתר ועי' בתוס' שכתבו בכמה דוכתי לאפרושי מאיסורא משים עצמו רשע וי"ל אף לאפרושי מאיסורא דרבנן. ועכ"פ יקשה ולא מסתבר דהוכחה דבעין רעה מסלק כ"כ שאין נאמן כנגדה. ועיין בתוס' במס' שבועות דף י"ט ע"א בד"ה לישנא שהקשו כעין זה על ענין אחר שם דנשאלו ותירוצם הראשון לא שייך כאן וגם תירוץ השני בשכח ג"כ לא נראה בכה"ג גם רחוק לומר דמיירי בשאינו בפנינו:

והנה אם נפרש בדעת רבינו יונתן כמ"ש לעיל בה"א דאף בביטל ביתו וחצירו להמבטל אסור להוציא מביתו לא יקשה דכה"ג דעכ"פ עביד באיסורא לא שייך לומר דיותר נאמר דעביד בהתירא וכאורח ונשאר הטעמא דבעין רעה מסלק ולא הוי דברים שבלב וספיקא עוד. ואף דבעלמא אמרינן דהשתא דנעשה רשע ולא אמרינן הוכיח סופו על תחילתו עי' ביו"ד בסי' א' ובטו"ז שם כ"ז באיסורא דאורייתא אבל באיסורא דרבנן דלהמ"מ וסייעתו

לא הוי חזקת כשרות וא"כ אמרינן למפרע ועכ"פ השתא חוזר מביטל רשותו. אמנם למ"ש לעיל לפרש דעת רבינו יונתן באופן אחר וכנראה מסתימות השו"ע יקשה עוד. והנה לפרש בכה"ג דאחרים ביטלו רשותם לזה שלא עירב ושייך שפיר חזרה דאי' והן אסורין ואמרינן שחזרו ולא הוי באיסור ומסתמא הוי בחזרה דאם לא כן עבדו איסורא. אבל לא נראה דמיירי דוקא בכהאי גוונא מלישנא מי שנתן רשותו וכו' דמשמע ביחיד שביטל רשותו מיירי והיה נראה מסכים לדעת המרכבת המשנה שכתבתי בה"א דחשש חזרה רק בביטל חצירו ולא ביתו (ועי' בס' אבן העוזר בסי' ש"פ שכתב דוקא בביטל סתם למאן דס"ל ביתו ביטל ג"כ שייך לומר שחזר משא"כ במפרש דבריו לבטל גם ביתו עיי"ש) וא"כ לפ"ז בכה"ג דביטל חצירו ולא ביתו שעשה הוצאה באיסורא כמ"ש שייך שפיר מהוכחה דבעין רעה מסלק לומר שחזר כיון דעכ"פ איסורא עביד ואתי שפיר:

ושוכרין בשבת מעכו"ם כמ"ש רבינו להלן דלא הוי אלא משום היכר עיי"ש ומ"ש לעיל דחזקה לא הוי אלא לאוקמי ולא הוי כקונה בשבת י"ל אף למ"ש ברא"ש ב"ב קנ"ו עיי"ש דכה"ג שאין עושה מעשה כקנין בעלמא אלא שמוש דהוי קנין מדרבנן גם הרא"ש מודה:

הלכה י

שני ישראלים ועכו"ם וכו' אין לו תקנה אלא שישכרו ממנו רשותו וכו'. בגמ' דף ס"ב ע"א בטעמא שמא ילמד ממעשיו הטריחו לשכור וגוי לא מיגר עיי"ש. ובתוספות שם בד"ה ועכו"ם הקשו בס"ד משום דדירת עכו"ם שמיה דירה מ"ט דעירוב לא מהני ושכירות מהני עיי"ש. י"ל דביטול רשות גם בס"ד יהני בעכו"ם אבל לא באמירה דכמ"ש לעיל דמשו"ה בישראל א"צ לסילוק קנין היכא דשייך שיעשה הלה איסורא משא"כ בעכו"ם דוקא בקנין אלא כדמסקינן דירת עכו"ם לא שמיה דירה קושית הגמרא למה לשכירות ובס"ד דהוי דירה שייך שפיר לומר שכירות וקנין וכמ"ש רבינו להלן שאינה שכירות ממש היינו למסקנא דלא הוי דירה:

הלכה טז

ישראל שהוא מחלל שבת בפרהסיא או שהוא עובד עכו"ם הרי הוא כעכו"ם לכל דבריו. ואין מערבין עמו ואין מבטל רשות אלא שוכרין ממנו כעכו"ם אבל אם היה מן האפקורסין שאין עובדין עכו"ם ואין מחללין שבת כגון הצדוקין וביתוסין וכל הכופרים בתורה שבע"פ כללו של דבר כל מי שאינו מודה במצות עירוב אין מערבין עמו לפי שאינו מודה בעירוב אין שוכרין ממנו לפי שאינו כעכו"ם אבל מבטל הוא רשותו לישראל הכשר וזה הוא תקנתו וכו'. ועיין בכ"מ דדעת הרא"ש דמהני שכירות בישראל ג"כ עיי"ש ולרבינו נראה כמ"ש בהי"ב דשכירות הוי משום היכר בעלמא ומשו"ה שוכרין

אפילו בשבת וזה משום דדירת עכו"ם לא שמיה דירה ורק משום שמא ילמוד ממעשיו הצריכו שכירות כדאיתא בגמרא הנ"ל אבל בישראל דהוי דירה לא שייך שכירות בשבת. והנה בלשון רבינו לעיל שוכרין וכו' בשבת שהשכירות וכו'. ולפ"ז לרבינו אין שוכרין משום איסור שבת דאל"כ בשכרו יותר מסתבר שמבטל רשותו דעל גזל ליקח מעות על מאי שלא נתנו אלא על דעת זה דאסור מדאורייתא אינו חשוד ובעבר ושכרו בשבת צ"ע לדעת רבינו שוב ראיתי בטו"ז בסי' ש"פ ס"ק ב' שכתב משום שמשכירין אפילו בפחות משוה פרוטה דלא מהני בישראל ולכן ביטלו לגמרי עיי"ש ובמג"א שם ס"ק ו' כתב כמ"ש וכתב דבחול גם רבינו מודה:

אמנם מ"ש רבינו דביטל רשות מהני במי שאינו מודה בעירוב צ"ע לפמ"ש בה"א דבביטול רשות אף שמשמש בביתו זה משום דהוי כאורח ולפ"ז במי שאינו מודה בעירוב לא שייך לומר כן וא"כ האיך נבין סילוק וביטול רשות במי שאינו מודה בעירוב וצ"ע:

ועיין בב"י בסימן שפ"ה שמסופק בדעת רבינו אם גם הוא ס"ל דאפילו בעובר איסור דרבנן בפרהסיא בשבת דהוי בכלל מומר עיי"ש. ולכאורה היינו טעמא דבשבת באיסור דרבנן וכמ"ש ז"ל בהוצאה עיין בתוספות והגהות מיימוני כאן דהוי כאינו מודה בעירוב ולפ"ז מהני לדעת רבינו ביטול רשות לדעתו דמי שאינו מודה בעירב ביטול רשות מהני והנה כמ"ש לעיל בה"ו דמשו"ה א"צ לקנין ודי באמירה דמשום שלא יעשהו האחרים שמוש באיסורא גמר ומקני וא"צ לקנין עיי"ש וזה לא שייך בצדוקי ולא יהני אמירה וצ"ל כדעת הסוברים בסילוק א"צ לקנין כלל:

ואחשוב לומר דהנה רבינו מדייק בלשונו שאינו מודה במצות עירוב דעירוב משום דירה שיהיו כולמו נמשכים אחרי מקום המשתתף כל דירתם זה לזה והוא גם אחרי דירתם ובזה אין לו חפץ לו דמה לו בהמצוה שאין מאמין בה (ואי' בנפשו כשקר במוחל לאחר זכות) אבל ביטול הרשות י"ל דאינו חשוד לשקר בדבריו ונאמן שלא יעבור על מדבר שקר תרחק דהוי דאורייתא וגם ע"ז שיהיה אח"ז כאורח לגבייהו כיון דמקבל ע"ע כן עושה כדבריו ועדיף מחשוד לאותו דבר דעל שקר לא נחשד ואף לענין שחיטה בפ"ק דחולין ומצות כותי אינו נאמן י"ל כמ"ש במקום אחר דיקשה דנהי שאינו בכלל לפני עור דלא דריש מ"מ לא תשקרו ס"ל כתבתי למ"ש בפנ"י ונתיבות המשפט דאין עד א' נאמן משום דאומר בדדמי. והנה באיסורא ברמב"ם בהל' עדות דאימת האיסור עליו עיי"ש וי"ל דמדייק ביותר ולא שייך בדדמי וכמו כן משום לפני עור מדייק דהוי איסורא עליו משא"כ בכותי דלא שייך לפ"ע אינו נאמן ולא עדיף מישראל היכא דלא שייך אימת האיסור עליו וי"ל דאומר בדדמי. וכ"ז בדבר דשייך לומר בדדמי אבל בסילוק דתליא

בדעתו ולא שייך בדדמי י"ל דכותי נאמן דאינו משקר וצ"ע:

גם י"ל דהנה לבית שמאי הוי ביטול רשות קנין דאקנוי מקני ואף דהוי באמירה בעלמא ובכותי לא שייך משום מצוה גמר ומקני כמ"ש לעיל י"ל דהוי אמירה בעלמא והמה זוכים בעת שמשמשים ומחזיקים בה דהוי כמ"ש רבינו יונה קנין מדרבנן ומשו"ה לב"ש מבעוד יום דהוי קונה קנין בשבת וי"ל לב"ש צריך להחזיק ביום (ואף לרש"י החזיקו בחשיכה לבית הלל כן). והנה לב"ה ג"כ בכותי לא שייך לומר שמבטל ומסלק נפשו אפילו באומר כן דלא משוי נפשו כאורח אלא דעתו להקנות ובזה מהני אחרי שהחזיקו מדרבנן וגמר הוא ומקני ג"כ אלא דא"כ יהיה קונה קנין בשבת ע"ז נאמר דכל אקנוי הוי סילוק ממילא ג"כ ואם כן להישראלים הוי רק כסילוק שאין דעתם בעת שמבטל לזכות אלא משום סילוק ולא הוי כקנין לגבייהו וגם הוא אינו עובר על קונה קנין בשבת שהרי באמת לא הוי להם אלא סילוק וגם הוא בלא"ה היה משמש ועשה באיסורא ולפ"ז צריך שיהיה הקנין באופן שיהיה שלהם ולא לו אלא דהוי כאורח לגבייהו וצ"ע בכל זה:

אבל מבטל הוא רשותו לישראל הכשר. במעשה רוקח נוסחא כת"י כישראל הכשר וכתב שהוא נוסחא נכונה וכן נראה:

פרק ג

הלכה ז

דקל שחתכו וסמכו על ראש הכותל ועל הארץ מערבין אחד אם רצו וא"צ לקבעו בבנין וכן הסולם כובדו קבעו וא"צ לחברו בבנין וכו'. ובהמ"מ ולא חלק רבינו ז"ל בין סולמות שבבבל לסולמות אחרים לפי שידוע שאם הסולם קל אין לומר בו כובדו קבעו ומבואר בדבריו שאין ממעט בלא קביעה בבנין ואם נקבע בבנין כל סולם ממעט ולזה לא הוצרך רבינו לכתוב שהמצרי אינו ממעט לפי שהמצרי הנזכר בגמ' שאין לו ארבע חווקין שאינו ממעט הוא בשאינו קבוע בבנין כמו שאמרו שם משום דהוי ליה דבר הניטל בשבת ואם קבוע בבנין הרי אין נוטל וכו' עיי"ש:

ונראה לפ"ז לא ימצא סולם שאינו ניטל בשבת דאל"כ הוי לרבינו להביא דדבר שאינו ניטל בשבת ממעט ועי' בתוס' עירובין ע"ז ע"ב בד"ה אי הכי שכתב לחלק בין סולם לסולם דיש המותר לטלטל ולרבינו צריך לומר דכולמו מותרין ובריטב"א שם וכל דבר שניטל בשבת אפשר דהיינו כשמלאכתו להיתר שניטל אפי' מחמה לצל אבל י"א אפי' כשמלאכתו לאיסור כיון שיכול ליטלו לצורך גופו ולצורך מקומו ויותר נראה כלשון ראשון עכ"ל ולרבינו צ"ל כלשון הב' דיש אומרים דאל"כ הוי לאשמעינן דבכה"ג ממעט

ובדברי ריטב"א יש להבין דנראה דעתו דביש בו צד לאיסור טלטול ממעט אף דמותר בצדדין אחרים ולכן כתב דיותר נוטה כפי' הראשון וצ"ע לומר כן וי"ל בכוונתו דקאי על סולם דלמ"ש בתוס' דיקשה ממס' ביצה דסולם אסור לטלטלו ולכן פי' לצורך גופו ומקומו אבל דעתו דסולם מותר בכל גונא אפי' מחמה לצל אלא דלשונו לא נראה כן שכתב בתחילה כשמלאכתו להתר ואח"ז די"א אפי' כשמלאכתו לאיסור וצ"ע:

אמנם יש להבין למה לענין שיהיה ממעט היינו אומרים בשאינו ניטל ממעט וא"כ לא אזלינן בתר הדבר מצ"ע דאפי' אינו כבד ואינו נקבע בבנין אלא האיסור שבת משוי לקבוע ולהלן ע"ח ע"ב עשאו לאילן סולם תיבעי לרבי התם כל דבר שהוא משום שבות וכו' ה"מ ביה"ש אבל כולי יומא לא או דילמא אפי' רבנן פתחא הוי ואריה הוא דרבע עליה וכו' עיי"ש. ולפ"ז כמו לפתחא וכן למעט נאמר דאינו ממעט משום דלא הוי קבוע דאריה רבע עליה וי"ל דסוגיא אמרינן שניטל בשבת וא"כ אפי' לפי הבעיא אין סולם זה בכלל הספק אבל לדינא דדעת רבינו בהל' ח' באילן בצד הכותל ועשהו סולם אם רצו מערבין אחד הואיל ואיסור שבת שגרם לו שלא יעלה באילן עיי"ש משו"ה לא הביא דשאין ניטל בשבת ממעט דבכל גונא לא אזלינן אלא אם לפי כבידו או חיבורו בבנין והאיסור לא מעלה ומוריד לא להתירא ולא לאיסורא בזה ועי' עירובין ע"ז ע"א ופ"ו ע"א עיי"ש. ועי' בתוס' עירובין ע"ח ע"ב בד"ה אפי' מלא קש ותבן שכתב בהניטלין בשבת דשאין ניטלין דהא אמרינן אפי' ארנקי מבטל אינש ועי' בריטב"א ע"ט ע"א שכתב כמו כן בארנקי מבטל משום שאינו ניטל ועי' בתוס' הנ"ל דלקולא בעירוב אמרינן בשאינו ניטל מבטל עיי"ש ועי' בהל' י"ג. והנה כמ"ש הרב המגיד בה"ח רבינו פסק באילן וכו' דמערבין אחד כרב נחמן בר יצחק דתליא ברבי דס"ל אין שבות ביה"ש עיי"ש מ"מ נראה לומר דגם דאריה רבע עליה ס"ל ג"כ ועכ"פ לא אפשטא ומספק לקולא בעירוב ועי' במחצית השקל בסי' שע"ב ס"ק כ"ד שמפרש דעת המ"מ לרבינו מטעם דאריה דרבע עלה עיי"ש ועי' מ"ש לקמן בה"ח עיי"ש:

הלכה ח

היה אילן בצד הכותל ועשהו סולם לכותל אם רצו מערבין אחד הואיל ואסור שבות הוא שגרם לו שלא יעלה באילן. ועיין בהמ"מ שכתב ורבינו ראה לפסוק כרבה בהיתר האילן ואיסור האשירה לפי שדברי רנב"י שהוא אחרון מסכימין לדבריו דקיי"ל כרבי וכו' עיי"ש:

והנה בגמרא ע"ח ע"ב איתא בעי מניה רב יוסף מרבה עשאו לאילן סולם מהו תיבעי לרבי תיבעי לרבנן תיבעי לרבי ע"כ לא קאמר רבי התם כל דבר שהוא משום שבות לא

גזרו עליה ה"מ ביה"ש אבל כולי יומא לא או דילמא אפילו לרבנן פתחא הוא ואריא הוא דרבע עליה וכו' רב נחמן בר יצחק מתני הכי אילן פלוגתא דרבי ורבנן וכו' ואם כן נראה דלאו משום אריה דרבע אלא דאמרינן כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו ביה"ש ולא חיישינן למאי דס"ד לומר ה"מ ביה"ש אבל הכא דכולי יומא. ובמג"א בסי' שע"ב ס"ק כ"ד וז"ל דמה שאסור לעלות באילן אינו אלא משום שבות ולא גזרו עליה ביה"ש עי' בסי' שמ"ב ואע"ג דהכא הוי פתחא לכולי יומא שרי לערב עי' ריש סי' שע"ד עכ"ל. ושם איתא דבעירוב דרך חלון ופתח ונסתם בשבת דמותר בשימוש וכדאי' במס' עירובין דף צ"ג שבת הואיל דהותרה הותרה ועי' עירובין דף י"ז ע"א ובתוס' שם ובפט"ז מהל' שבת הי"ג ובהל' עירובין פ"ב ה"ז והל' כ"ד ופ"ד ה"יג עיי"ש ובהמ"מ. ובשו"ת תרומת הדשן בסי' ע"ג בעירוב שנסתר בשבת בעיר שהוקף במחיצות כתב דאמרינן שבת כיון דהותרה הותרה אף דבליתנהו מחיצות לא אמרינן כן. אבל במוקפת חומה והוי רה"י גם אחרי סתירת העירוב אמרינן הותרה הותרה. אלא בכה"ג שבין הגוים דידוע שיסתרו אותו לא אמרינן הואיל והותרה הותרה כיון שעומד לסתור עיי"ש ומובא בשו"ע בסי' שס"ה סעיף ה':

ובמחצית השקל שם דמ"ש במג"א ועי' שע"ד דנראה דדוקא כשהיה ראוי להיות פתוחה כל השבת ונסתמה בשבת משא"כ הכא דידעינן שאינו ראוי לכל השבת דמיד שיכנס שבת יהיה אסור לעלות. מ"מ שרי כיון דביה"ש מותר ובשבת אפשר לעלות אלא דאריה רבע עליה עיי"ש והנה לפ"ז הו"ל להמג"א לציין בסי' שס"ה דשם מפורש דבעי עומד לכל השבת כמ"ש בשו"ת תה"ד הנ"ל. גם עיקר התירוץ מאריה דרבע עליה חסר מהספר גם מ"ש דתרוייהו ביחד דמותר ביה"ש וגם אריה דרבע עליה צריך ג"כ טעמא לומר כן דאם אחד לא יספיק למה שניהם ביחד יספיקו. וגם בגמ' וכמ"ש המ"מ דקיי"ל כרב נחמן בר יצחק ורנב"י לא אמר אלא משום אין שבות ביה"ש לבד:

ויותר נראה כמ"ש בס' תוספת שבת שם ס"ק מ"ו דהמג"א כיון במ"ש ועי' בסי' שע"ד דמשו"ה לא אמרינן כס"ד בגמ' שאני הכא דהוי לכולי יומא. משום דאמרינן שבת הואיל והותרה הותרה כדאיתא בסי' שע"ד ועל הקושיא דבסי' שס"ה איתא דבעומד לסתור בשבת לא אמרינן הותרה כתב ע"ז ואולי אפשר לומר דהא דבעינן דבשעת ביה"ש יהיה ראוי להתקיים כל השבת היינו משום דבנתבטל בשבת הרי הוא כאלו היה אותו הביטול בביה"ש ולא הותרה בביה"ש וכו' אבל הכא דאית ביה שבות דאין עולין וכו' הקלקול וכו' לא שייך ביה"ש כלל בזה שפיר אמרינן הואיל והותרה הותרה. איברא שלא מצאתי מקור לסברה זו אבל לפ"ד סברה גדולה הוא זו ואין בידי לפרש בד"א רק כמ"ש עכ"ל.

והנה למ"ש בתה"ד דבעומד לסתור כסתור דמי לפ"ז בכה"ג דהאי דאין שבות ביה"ש המתירו ביה"ש ומשוי לעירוב לא שייך לומר דכסתור דמי ונראה כסברה נכונה כמ"ש: **אמנם** יש לעיין בסברה זאת דמ"ש בתה"ד דעומד לסתור כסתור דמי אין לפרש כפשוטו דא"כ אף כל זמן שלא נסתר לא יהני העירוב ולמה בלבד מזמן שנסתר אלא נראה כונתו דהאי דאמרינן הואיל והותרה למקצת שבת הותרה לכל השבת דנראה משום דדי בעירוב חצירות לטעם שתיקנו עבורו במעשהו מתחילת שבת לכל שבת ואפי' נסתור אח"ז אבל בעשהו מיד רק למקצת שבת ובכה"ג דידע שיסתר וא"כ לא עשהו מתחילה לכל השבת ולשאר היום דשבת גם מתחילה לא עשה כלל וא"כ לפ"ז גם אין עולין בשבת דמותר ביה"ש בלבד ג"כ בגדר זה שלא נעשה לכל היום מתחילה:

גם יש לעיין בביה"ש האיך שייך לומר הותרה למקצת שבת הותרה לכולה לפ"מ דאמרינן במסכת שבת דף ל"ד ע"ב ביה"ש ספק מן היום ומן הלילה ספק כולה מן היום ספק כולה מן הלילה מטילין אותו לחומר ב' ימים עיי"ש. ואם כן אם הוי כולה מן היום לא שייך לומר הותרה הותרה ואם גם נאמר דמספיקא אמרינן שמא מהלילה והותרה למקצת שבת ג"כ אבל הרי הוי סתרי אהדדי דלענין איסור שבות דאין עולין באילן נאמר דלא גזרו ביה"ש משום שמא מן היום ומשוים מספיקא ליום החול ולענין הותרה נאמר דהוי כלילה וממ"נ אם כיום לא הותרה ואם כלילה יאסר מטעם שבות ועיין בשו"ת מהרי"ט בסתרי ואפילו בדרבנן ועיין ברא"ש בפ"ק דברכות וכיו"ב בזה ועי' בטו"ז באו"ח בסימן ת"ר ס"ק ב'. וגם לרבינו אין שבות אלא לדבר מצוה. וגם לשון רבינו הואיל ואיסור שבת הוא שגרם שלא יעלה באילן יותר נכלל בו דא"כ לא הוי אינו ראוי מצ"ע אלא משום שבות ואריה דרבע עלי' מלפרשו משום דאין שבות ביה"ש שאין מפורש בדבריו כלל:

והנה לכאורה הסברה דאריה רבע עלה צריך טעמא דעכ"פ אינו ראוי לעלות בה מאי שנא מאיזה טעם שיהיה. ונראה כיון דעכ"פ שייך שיתוף שראוי לשמוש דרך חורים וכמ"ש ברש"י אלא דאם הוי עכוב מצ"ע העכוב מביא לומר דהוי כרשות בפ"ע ולא שייך שיתוף דדרך המשותף שיהיה בלי עכוב ואף דראוי עוד לשמוש מ"מ כיון שהוי באופן שא"א אלא בשמוש ע"י הדחק דרך חורין העכוב מלשמש כראוי מוכיח דהוי בפ"ע ולא בשיתוף וכמ"ש דהמשותף אינו בעכוב אבל כשמצ"ע ראוי והעכוב אינו מבעה"ב ולא מהבית אלא משום איסורא בלבד בכה"ג י"ל דהוי שיתוף במאי דראוי לשמש בו ולא שייך העכוב מוכיח משום דעיכוב באונס מחמת האיסור וע"ז מורה אריה דרבע עליה וכיון שאין מוכיח כנגדו השיתוף בשמוש ע"י החורים הוי שיתוף שפיר ועיין בהל' י"א למ"ש בהמ"מ שם דמעשיו מוכיחים אם לפתח עיי"ש ומובן ביותר מאי שנא בין עכוב

באונס. והנה למ"ש דאין לפרש דמשום אין שבות ביה"ש שייך הותרה ומ"ט דרב נחמן בר יצחק דתליא בזה וגם למה לא נאמר דרבינו כרנב"י דמסקינן בגמרא:

ונראה דבכל עירובין צריך שיחולו בהכנסת שבת בביה"ש בסוף היום דקונה כדאיתא במס' עירובין דף ל"ו ע"א ורבינו בהל' עירובי חצירות בפ"א הכ"א וכ"ב וא"כ לרב נחמן בר יצחק כיון דבהחלות העירוב היה ראוי לשמש כדרכו חל השיתוף בדירה וכיון שחל כראוי אין נפקע אף בנשאר אח"ז אלא שמוש גרוע ע"י חורין אלא דא"כ יקשה עוד למ"ש בתה"ד ומובא בסי' שס"ה הנ"ל דבידוע שיסתור אח"ז לא מהני שראוי במקצת שבת הרי בשעת החלות העירוב הי' ראוי ואח"ז נשאר עכ"פ שמוש גרוע דאל"כ מאי נפק"מ אם הוי עירוב או לא ונראה דאם הוי אח"ז עכוב ממש האסור כל השיתוף דהוי עכוב המוכיח נגד השיתוף כמ"ש לא מהני שראוי בשעת החלות העירוב אף באם אח"ז ג"כ ראוי מצ"ע אלא העיכוב מאונס ולא ממנו ולא מהבית מצ"ע בכה"ג מהני בראוי בהחלות העירוב בנשאר אח"ז השמוש הגרוע וא"כ יש לקיים כמ"ש במחצית השקל דצריכין לשניהם אין שבות ביה"ש וארי' דרבע עליה וכמ"ש לעיל בהי"ז בפ"א די"ל דאף מאן דס"ל עירוב משום דירה הקנין ע"י האמירה ודי בכה"ג וא"כ בשעת חלות הקנין צריך שיהיה ראוי לגמרי ומשום דירה משום פירסום דלא מחזי כשיתוף בלא"ה:

עשה אשירה סולם לכותל אין מערבין אחד מפני שאסור לעלות עליה מן התורה שהרי היא אסור בהנייה. עיין בפי"ז הי"ב בלחי של אשירה ומ"ש שם ועי' במג"א בסי' שע"ב ס"ק כ"ו עמ"ש דמיירי באשירה יבש דאל"כ בלא"ה הוי משום אילן עיי"ש ובספר אליה רבה ובריטב"א במס' עירובין שם עיי"ש:

פרק ד

הלכה יג

אחד מבני חצר שהניח ביתו והלך ושבת בחצר אחר אפי' היה סמוכה לחצירו אם הסיע מלבו ואין דעתו לחזור לביתו בשבת הרי זה אינו אוסר עליהן בד"א בישראל אבל בעכו"ם אפי' הלך לשבות בעיר אחרת אוסר עליהן עד שישכרו ממנו מקומו שהרי אפשר שיבוא בשבת. ובהמ"מ וז"ל ולא חלק בין בנו לבתו לפי שלא אמרו אלא לדבר בהוה המצוי שדרך בני אדם לשבות אצל בתו מאצל בנו ולעולם אם הסיח לבו אפי' הלך לשבות אצל נכרי אינו אוסר ובשלא הסיח לבו אפי' אצל בתו הרי זה אוסר עיי"ש ועי' בטו"ז באו"ח בסי' שע"א ס"ק א' עיי"ש ועוד להבין לפ"ז האי דאיתא אמר רב וכו' ודוקא בתו אבל בנו לא מאי שייך דוקא ולא כיון דתליא אם הסיח דעת או לא יהיה אצל

מי שיהיה:

והנה בלישנא דרבינו אם הסיע מלבו ונראה דצריך שנדע שהסיעו מלבו ומלישנא דגמ' דוקא בתו אבל בנו לא נראה דבבתו כמ"ש בסתמא מסיע מלבו דבידעינן דהסיע מלבו אפי' מבנו נמי וכמ"ש המ"מ וכנראה. ויש לפרש אם הסיע מלבו שכתב רבינו פי' אם בבתו בסתמא או בבנו בידעינן שהסיע מלבו וא"כ לפ"ז נמי בין בנו ובתו או בין המוכח דמסתמא מסיע מלבו והבלתי מוכח וצריך גלוי דעת והו"ל לרבינו לפרשו כמפורש בגמ':

ובראשונה עלינו להבין מאי ענין הסיע מלבו דנראה דהוי כעין ביטול רשות וסילוק והוי דירה בלא בעלים דאינו אוסר אלא דנראה דלהוציא מביתו לחצר אינם רשאים דאין אוסר אבל ג"כ אין מתיר דמה שהסיע מלבו מחצירו אי' הוכחה עוד לתת רשות לאחרים בביתו המיוחד לו בלבד ובזה גרע הסיעו מלבו מבטל רשות בפירוש ועיין בירושלמי בפ"ז ה"י ממס' עירובין לית הדא זכו לא בעי בר נש ייעול חברייא לבתיה בר מדעתו עיי"ש והבאתיו לעיל בפ"ב ה"ו עיי"ש:

ובריטב"א בשם י"א דאפי' בחזר לביתו אינו אוסר ועדיף מביטל רשות דשם כיון שחזר גילה דעתו שלא הסיע דירתו משא"כ כאן גמר בדעתו להסיע מלבו עיי"ש ונראה דעת הי"מ דסילוק ממילא הוי ביותר לכל השבת מסילוק לדעת אחרים ודעתם דחזרה בביטל רשות הוי עקירה למפרע ואין מוכרע כן בדעת שאר הראשונים ז"ל וכמ"ש ז"ל מטעם שהותרה הותרה לפ"ז לא שייך בביטול רשות משום דהוי עקירה למפרע משא"כ בהאי דידן דשייך הותרה משום דלא הוי עקירה למפרע וי"ל דלכאורה לבית שמאי ביטול רשות משום קנין דלא שייך בכה"ג דהסיע מלבו דהוי רק סילוק בלבד אבל בכה"ג בסילוק דממילא מדעתו אפי' לב"ש א"צ לקנין:

והנה נמצא עוד טעמא לומר בשובת במקום אחר דעדיף מביטל רשות ואין הכרע דהסיע מדעתו עדיף מהסיע מדעת ולדעת אחרים דהנה במשנה שם עירובין פ"ו ע"א המניח ביתו והלך לשבות בעיר אחרת אחד עכו"ם ואחד ישראל הרי זה אוסר דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר אינו אוסר ר' יוסי אומר עכו"ם אוסר ישראל אינו אוסר שאין דרך ישראל לבוא בשבת ר' שמעון אומר אפי' הניח ביתו והלך לשבות אצל בתו באותה העיר אינו אוסר שכבר הסיע מלבו וברש"י בד"ה ר' יוסי נמי ס"ל לאו שמה דירה מיהו עכו"ם אוסר שמא יבוא היום עכ"ל לפי פשוטו קאי ר' יוסי על לשבות לעיר אחרת דאמר ת"ק דלשבות באותה העיר נאמר אח"ז מר"ש ואם כן מ"ש ברש"י בעכו"ם שמא יבוא היום משום דישראל לא יוכל לבוא מעיר אחרת בשבת מה שאין כן עכו"ם אבל רבינו פוסק כר"ש אפילו באותה העיר וכר' יוסי לחלק בין ישראל לעכו"ם וכ"כ בפירוש המשנה גם

כן ויש להבין באותה העיר מ"ש עכו"ם מישראל ונראה כמ"ש בלבוש בסי' הנ"ל וז"ל בד"א בישראל שדרכו כן כשמסיח דעתו מדירה זו לשבות בדירה אחרת הוא שובת שם כל היום ואין דרכו לחזור בשבת וכו' עיי"ש וע"כ לר"ש דאמר אפי' בבית הסמוכה משום שהסיע מלבו על כרחך מהאי טעמא דאין מדרך ישראל לעקור מקום שביתותו בשבת והנה מה"ט מסתבר טפי ועדיף מביטול רשות דאין מהדרך לחזור בכה"ג ולפ"ז בשובת במקום אחר אפי' בשאין קרובו כלל כיון שאין מדרכו לשנות דירתו בשבת מסתמא מסיע דעתו מדירתו ולפ"ז צריכין לומר דלרב בנו גרע מאחר דבבנו שייך שמא יחזור ואין גומר בסילוקו מדירתו ובהמ"מ כתב בהסיח וכו' אפי' נכרי וכו' ולמ"ש נכרי יהיה עדיף מבנו:

והנה עיין בהמ"מ הי"א שכל שהסיח דעתו אפי' נמלך וחזר באמצע שבת אינו אוסר וכ"נ ששבת הואיל והותרה הותרה עיי"ש. ובשו"ע בסי' שע"א סעיף ב' בנמלך בשבת וחזר אינו אוסר עיי"ש. ועי' בירושלמי בפ"ח ה"ה ממס' עירובין יכול לבוא ע"י עירוב ועבר ובא מר עוקבן בשם רב הלכה כר' מאיר. ובקרבן העדה שם בבא ע"י עירוב או בעבר ובא באיסור בעיא ליה אם אמרינן הואיל והותרה הותרה עיי"ש ותמה שם על השו"ע דפוסק בנמלך אינו אוסר כנ"ל נגד הירושלמי ודחיק ליה ולפרש דלירושלמי מר עוקבן כר"מ וחולק על בבלי עיי"ש:

והנה בבבלי בשם רב כמו בירושלמי ומצינו כמ"ש בתוס' בכמה דוכתי חילוף המ"ד בין ירושלמי ובבלי עם כל זה צ"ע למה נאמר דפליגי וכנראה מר עוקבן לא אמר אלא דבזה ס"ל כר"מ וי"ל למ"ש דבחזר שאינו אוסר מטעם הותרה. ורב האומר בירושלמי דס"ל במס' עירובין צ"ג ע"ב כותל שבין שתי חצירות שנפל רב אמר אין מטלטלין בו אלא ד' אמות וברש"י דלא ס"ל שבת הותרה וכו' עיי"ש. משא"כ לדידן דקיי"ל שהותרה הותרה בחוזר אינו אוסר. ומצאתי בס' ישועות יעקב שכ"כ:

ונראה בשבת אצל בנו דאמר רב דאוסר אף דראינו אותו שובת שם ועוקר דירתו ובאחרים אמרינן דאין מהדרך לשנותו וקובע לכל השבת מ"מ בבנו חיישינן שמא יחזור כשימצא אין נכון לו שם ובאם חזר כמ"ש בריטב"א הנ"ל בביטול רשות דהוי גלוי למפרע שלא הסיע מלבו אלא בביטול רשות לא חיישינן שיחזור דאין מהדרך לחזור בבנו בהסח דעתו חיישינן משום כדאי' בגמ' דמדרך שלא למצוא נחת לשבות אצל כלתו והוי לרב חשש חזרה וגלוי דעת למפרע. והנה אם אמרינן אגלאי למפרע במס' עירובין ע"א ע"א בביטל בחשיכה לעולא לבית הלל הוי כאומר כלך אצל יפות עיי"ש וכמו כן להיפוך ג"כ לומר אגלאי למפרע דלא הוי ביטולו ביטול ובמס' ב"מ כ"א וכ"ב מחלוקת אביי ורבא

בזה וקיי"ל כאביי דלא אמרינן אגלאי למפרע וי"ל משו"ה לא קיי"ל כרב לחלק בין בנו ובתו ועי' בטו"ז יו"ד בסי' של"א ס"ק ט"ו ובקצה"ח בסי' רס"ב ס"ק א' עיי"ש:

ועי' בטו"ז שע"א ס"ק א' מ"ש למה לא נאמר בעכו"ם כיון שיכול לחזור לא שייך הותרה כדאיתא בסי' שס"ה ודעת תה"ד הנ"ל עיי"ש. והנה לכאורה בבנו בחזר י"ל דלא שייך הותרה משום דעומד לחזרה עכ"פ. וכמ"ש לעיל דכמ"ש בתה"ד משום דעומד לסתור בכה"ג אין עומד לסתור למפרע כמ"ש לעיל דלרבינו כמ"ש במרכבת המשנה בהוציאו בביטל חצר ולא בית אמרינן דחזר מבטולו ולא כשביטל שניהם וכמ"ש לעיל בפ"ב ה"ו דהאי דאמרינן במזיד ביטל משום דהוציאו באיסור ואינו חושש לאיסור אמרינן דחזר ולא משוי נפשיה כאורח עיי"ש כמו כן י"ל בכה"ג דע"י שנאמר שחזר למפרע יקלקל העירוב ויבואו לידי איסור לא אמרינן דחזר למפרע ועי' בטו"ז יו"ד של"א ס"ק ט"ו דדוקא במצוה אמרינן אגלאי למפרע עיי"ש. ומכ"ש באיסורא דלא נאמר כן ואף דלאו כו"ע דינא גמירי מ"מ כיון דאפשר שיעשה א"ע כאורח אינו עומד לחזרה ושייך הותרה. ולפ"ז י"ל אפי' מאן דס"ל בעלמא אגלאי כאן אם נאמר דחזר ממש א"כ קלקל למפרע אמרינן דהוי כאורח ולא חזר כלל. ושאני בסי' שס"ה הנ"ל דאין תלוי בדעת האדם. ולפ"ז י"ל בחזר לדירתו לא הוי עוד הוכחה מחזרתו ואם דא"כ למה צריכין להותרה. דאם לא נאמר הותרה לא יהיה ביטול רשות לכל השבת אבל ע"י דאמרינן הותרה וצריך שיהיה עומד לכל השבת אמרינן דהוי באמת במה שחזר לדירתו חזרה על הסחת דעתו אלא כאורח בא וצ"ע:

הלכה יד

בעל החצר שהשכיר מבתי חצירו לאחרים והניח לו כלים וכו' אין אוסרין עליו הואיל ויש לו תפיסת יד בכל הבית מהן נעשו הכל כאורחין וכו'. עי' בכ"מ (לא) פסק רבינו כר' יהודה עיי"ש. ובירושלמי פ"ח ה"ד ר' אסי ור' אמי וכו' ושמעון מדבית ר' ינאי הלכה כר' יהודה עיי"ש ובקרבן העדה עמד ע"ז דמשם הוציא רבינו להלכה כר"י עיי"ש. ומ"ש בלח"מ שנאמר הותרה בלתי מובן כמ"ש במרכבת המשנה בהניטל בשבת לא הוי תפיסת יד מתחילתו:

פרק ה

הלכה א

אנשי מבוי שהיה ביניהן שיתוף במאכל אחד לענין סחורה כגון שקנו יין בשותפות או שמן או דבש וכיו"ב א"צ שיתוף אחר לענין שבת אלא סומכין על שיתוף סחורה

והוא שיהיה המין שהן שותפין בו מין אחד ובכלי אחד. אבל אם היה אחד מהן שותף לזה ביין ולאחר בשמן או שהיה הכל יין והיה בשני כלים הרי אלו צריכין שיתוף אחר לענין שבת. רבינו פוסק כת"ק דמשנה במס' עירובין ע"א ע"א בד"ה שהי' שותף וכו' לזה ביין ולזה ביין א"צ לערב וכו' לזה ביין ולזה בשמן צריכין לערב וכו' ובטור או"ח בסי' שס"ו ובשו"ע שפ"ו סעיף ג' בהג"ה פוסק כר' שמעון במשנה דאמר אחד זה ואחד זה א"צ לערב. ועי' בב"י בסי' שס"ו למה רבינו פוסק כת"ק אף דהלכה כמיקל בעירוב משום דמוקי רב יוסף במחלוקת דר' יוחנן בן נורי ורבנן וכיון דלא קיימא לן כריב"נ כמו כן לא קיי"ל כר' שמעון עיי"ש:

והנה לרבינו צריך מין אחד וכלי אחד יש קצת לעיין בתוס' שם בד"ה אי אמרת שכתבו וה"ה יין ויין בב' כלים אבל אורחא דמלתא נקיט עיי"ש. וא"כ יש לומר דהכל תלוי בכלי אחד ומשום אורחא דמלתא נקטו יין ושמן דמסתמא בב' כלים מ"מ אין הכרע שתוס' נגד דעת רבינו ועיין ברש"י:

אמנם מ"ש רבינו לסחורה יש לעיין למה בחר כלשון הזה דהנה יש מקום לומר דוקא לסחורה אבל בשותפין לאכילה יחד הוי שיתוף אפי' ביין ושמן ובב' כלים. אבל יש לומר ג"כ דאתא לאשמעינן דאפי' בשיתוף לסחורה הוי שיתוף במין אחד ובכלי אחד דהיה נראה לומר דשיתוף לסחורה לא הוי שיתוף כלל לענין רשותו וקמ"ל דאפי' בכה"ג מהני ובכל ענין יש להבין מנ"ל לרבינו כן אם מסברה יש לחלק בין לסחורה לשיתוף לאכילה:

והנה ברשב"א בס' עבודת הקודש שער ד' דף כ"ד ע"ב וז"ל וכן בני מבוי שהיה בעה"ב שותף בסחורה לזה ביין ולזה ביין אע"פ שלא נתערבו על דעת שיתוף המבוי שיתוף סחורתם עולה להם משום שיתוף. בד"א בשהיה שותפות כולן בכלי אחד. אבל לזה בכלי אחד ולזה בכלי אחד אפי' היו הכלים מלאים ומונחים בבית אחד צריכין שיתוף לפי ששיתוף זה גרוע שלא היה מתחילתו לשם שיתוף המבוי אלא לסחורה. היה שותף לזה ביין ולזה בשמן אע"פ שהיה הכל מתחילתו מעורב בכלי אחד אינו עירוב שכל שאין ראוי לערבן ביחד אינו חיבור עכ"ל. ובירושלמי פ"ו ה"ה ר' בא בשם ר' יהודה בדרך הארץ שנו לזה ביין ולזה ביין הואיל ואינו מקפיד על תערובתו א"צ לערב. לזה ביין ולזה בשמן הואיל והוא מקפיד על תערובתו צריך לערב עכ"ל נראה דמאי שאין מדרכו להתערב לא נראה כשיתוף אלא כנתערב ממילא:

ועוד בירושלמי שם ר' בא וכו' בשם רב בנתונין בכלי אחד היא מתניתא אמר רב זריקן טעמא דר' שמעון שכן דרכן לשתותן אניגרון וכו' עיי"ש. ועי' ביד דוד דרבינו מפרש הבבלי כירושלמי ופוסק כרבה עיי"ש. והנה לת"ק צריכין לומר דבעינן כדאי' בירושלמי

שאין מקפיד ולאניגרון שאין רוב תשמישו לכך שייך הקפד וכיון דשייך הקפד לא נראה כשיתוף מסתמא. וא"כ אפי' שיתוף לאכילה לא הוי שיתוף בכה"ג ונקיט לסחורה דלא נאמר לסחורה כיון דראוי לאניגרון שייך סחורה אפ"ה צריך דוקא מין אחד וכנראה דאיתמר סתמא בגמ' ובירושלמי ונקיט רבינו לסחורה לרבותא דאפי' לסחורה מהני וצריך ג"כ שיהיה מין אחד ובכלי אחד:

ועי' בשו"ת שער אפרים סי' כ"ה שכתב דלדעת התוס' הנ"ל הכל תליא בכלי אחד בלבד והקשה על הב"י בסי' שס"ו הנ"ל עיי"ש. ועי' עוד בראב"ד בפ"א הי"א ובפירקין ה"ו ובהמ"מ שם ובריטב"א עירובין דף ע"א עיי"ש:

הלכה ב

אחד מבני מבוי שביקש מחבירו יין או שמן קודם השבת ולא נתן לו בטל השיתוף שהרי גלה דעתו שאין כולן כשותפין שאין מקפידין זה על זה וכו'. עי' בראב"ד שהשיג ע"ז. ובמגדול עוז כתב בכונת רבינו דקאי על שותפין בסחורה שכתב קודם לזה בה"א דכה"ג דגלה דעתו בהקפדו לאכילה אלא להיות עומד לסחורה בלבד לא הוי שיתוף ובס' מרכבת המשנה מסכים עמו וכתב דר"ח בגמ' יו"ט מפרש הברייתא דבגמ' דף ע"א בכה"ג עיי"ש ולשון רבינו מדויק לכונה זאת:

אחד מבני המבוי שרגיל להשתתף עם בני המבוי ולא נשתתף בני המבוי נכנסין לביתו ונוטלין ממנו שיתוף בע"כ ואחד מבני המבוי שאינו רוצה להשתתף כלל עם בני המבוי כופין אותו להשתתף עמהן. ובהמ"מ שכשהוא רגיל אם באו לביתו ונוטלין עירובן עירוב וכשאינו רגיל אין יכולין לבוא לביתו אלא כופין אותו בבי"ד עיי"ש. ועי' בפי' להגאון מורינו אליהו מוילנא ז"ל בסי' שס"ז שגורס [במקום] מצד שאני שאין לו פירוש - בבי"ד שאני עיי"ש אשר מסכים לפי' המ"מ בדעת רבינו:

ובמרכבת המשנה פי' כונה אחרת בדעת רבינו שדעתו באינו רגיל צריכין הם לזכותו משלהם וברגיל נוטלין משלו ואין פי' כופין בבי"ד כמ"ש המ"מ עיי"ש. ובשו"ע בסי' שס"ז ואם הוא רגיל לערב עמהן ועכשיו אינו רוצה בני חצר נכנסין לתוך ביתו ונוטלין ממנו בע"כ. ואם אינו רגיל אין יכולין ליטול ממנו בעל כרחו אבל כופין אותו בבי"ד לערב עמהן או בי"ד יורדין לנכסיו עיי"ש וזה כהמ"מ והנה אין ללמוד מכאן דכופין על מצוה דרבנן דכאן הוי משום דכופין על מדת סדום כדאי' במס' עירובין מ"ט ע"א אם עירבה רגיל לעצמו וזה שאינה רגילה בו לא ערבה והיא עצמה לא עירבה דוחין אותו אצל שאינה רגילה בו וכגון זה כופין על מדת סדום ועי' ברש"י שם ועי' בהל' שכנים פ"ה:

ולכאורה כמו בכל כפיה דאמרינן דמסתמא אחרי הכפיה יהיה ניח"ל שהסביר רבינו

בפ"ב מהל' גירושין האי דכופין עד שאמר רוצה אני עיי"ש. ועיין בירושלמי פ"ז מ"י לחלק בצדוקי דאין כופין וכמ"ש בקרבן העדה דלא יכוין להשתתף אפי' אחר הכפיה עיי"ש. ויש להבין למה ברגיל עד עכשיו ועתה אינו רוצה די בכפיה מאחרים בלי בי"ד ובשאינו רגיל בבי"ד דוקא ועל כרחך מירי בשאינו בועט מחמת שאינו חפץ בעירוב מרשעה דא"כ הוי כצדוקי דלא שייך כפיה אלא מחמת קלות הדעת לקטט וכיו"ב ושייך כפיה ומאי שנא ברגיל משאין רגיל דנראה לדוחק לומר ברגיל יש להם זכות בו דלא מצינו כה"ג והכל מטעם כופין על מדת סדום. והנה לומר ברגיל עד עכשיו וא"כ על כרחך טעם לו בדבר מקטט וכיו"ב ולכן מהני כפיה אבל בלא רגיל ליכא הוכחה דיהיה ניח"ל לאחר הכפיה וצריך בי"ד דבידם להקנות בע"כ דהפקר כבי"ד הפקר גם זה יקשה דאין ביד הבי"ד לזכותו בע"כ כשאי' רוצה ואם לומר דבי"ד מסלקין רשותו א"כ א"צ לשיתוף לירד לנכסיו:

ונראה כמ"ש ז"ל דמהני מאשה אפילו בשאין הבעל רוצה וכמ"ש בלבוש בסימן שס"ז דהוי מתקנת החכמים משום דלפעמים ירצה הבעל להקניט חביריו עיי"ש (ועיין בב"ח שכתב משום דאין יכול למחות לה לקיים מצוה עיי"ש) וכמו כן הקילו בשיתוף ע"י הבי"ד ושייך עוד הכירה לתינוקת בערובי חצירות וגם בשיתוף מבואות גם כן מהני השיתוף על ידי בי"ד בלי רצונו מתקנת החכמים וצ"ע:

הלכה ה

אשתו של אדם מערבת שלא מדעתו וכו'. עי' בכ"מ ועי' במג"א בסימן שס"ד ס"ק ד' שכתב דכמו בני חצר כמו כן אשתו נוטלת בע"כ ומיושב רגיל ואין רגיל דאיתא בגמרא וא"צ להגיה כמ"ש בכ"מ עיי"ש:

פרק ו

הלכה י

נתנו במגדל ונעל ואבד המפתח אם יכול להוציאו בלא עשית מלאכה ה"ז עירוב שאין אסור לעשות ביה"ש במקום מצוה אלא מלאכה נתנו בראש הקנה וכו' גזירה שמא יתלוש וכו'. עי' בהמ"מ כאן ובה"ח בשם הרשב"א דשבות קרובה למלאכה כמו פחות מד' אמות לא התירו וכאן בשם המפרשים דשמא יקטום הוי ג"כ משום דהוי שבות קרוב למלאכה וכתב דלדעת רבינו בפי' המשנה בשמא יקטום קרוב לטעות לתלוש וא"כ אין ראיה לפחות פחות מד' אמות עיי"ש. וכמ"ש בתוס' בפרק כל הכלים דאין כל השבותין שוין לענין אין שבות במקדש כמו כן נראה לענין אין שבות בביה"ש:

ולכאורה למה במלאכה לא נאמר דהוי שבות דמותר ע"י אמירה לנכרי ביה"ש ועיין עירובין ל"ה בנפל עליו הגל בבעי מרא וחצינא אפילו לרבי לא הוי עירוב עיי"ש. והרי אפשר ע"י אמירה לנכרי והיה נראה דלא התירו באמירה לנכרי כמ"ש המ"מ דלאו כל השבותים התירו אבל עיין בשו"ע או"ח בסימן רס"א סעיף א' ומותר לומר לעכו"ם ביה"ש להדליק נר לצורך שבת ועיין במג"א ס"ק ז' שם עיי"ש. ודוחק לומר שגזרו ביש עכו"ם שיכול לומר לעשותו אטו שאין עכו"ם שם דאז לא הוי העירוב ראוי לו ביה"ש וצ"ע. וע"ע בסי' ש"ז סעיף כ"ב עיי"ש. גם הרי שבות דאמירה לעכו"ם קיל משאר שבות דלא מצינו להתיר בחולה שאין בו סכנה אלא אמירה לעכו"ם בלבד ולא שאר שבות. ובמסכת עירובין דף ל"ה ע"א דמצרכין צריכותא נתגלגל חוץ לתחום ונפל עליו גל ולמה לא אמרינן בנפל עליו גל אפשר לו ע"י עכו"ם ואם דגם בנתגלגל אפשר לו ע"י עכו"ם הרי כמ"ש בתוספות בד"ה נתגלגל אף דאפשר לו ליטלו ביה"ש כיון דאם קנה שביתה במקום שנתגלגל העירוב היה עומד עתה חוץ לתחום ואין לו אלא ד' אמות הילכך תיקנו רבנן שלא יהיה עירוב אלא כשהוא בתוך התחום עיי"ש דלא שייך בנפל עליו הגל וי"ל בזה בכונת הגמרא דאי תנא נתגלגל דליתא גביה אבל נפל עליו גל דאיתא גביה דמובן לפ"ז אבל יקשה למה באמת לא אמרינן כן בנפל הגל דאין שבות משום דאפשר ע"י עכו"ם. וצ"ל דלא שייך קנין שביתה אלא בדבר שיוכל בעצמו ליטלו דאין מדרך שביתה אלא בכה"ג וצ"ע. ועיין בריטב"א שהביא ג"כ להקשות דחוץ לד' אמות יוכל לייתי בפחות מד' דליכא אלא שבות ותירץ ע"ז ולא קושיא היא דאפ"ת דמצי לאתוי כל שהוא לתחום ביתו קונה לו עירוב אבל כ"ש חוץ לתחום ביתו שאינו יכול ללכת שם בהתר גמור אינו קונה לו עירוב עכ"ל ונראה מסכים למ"ש לעיל ודברי התוספות הנ"ל יש לפרש כמו כן כן. ועיין ברש"י ל"ה ע"א בד"ה הנותן הואיל וד' אמות מובלעין בתחומא וכו' והוי כנותן את עירוב בבית וכו' עיי"ש נראה שצריך במקום שילך בעצמו שם. ועיין ברש"י כ"ו ע"ב בד"ה לכהן בבית הפרס עיי"ש:

הלכה יב

נתגלגל העירוב ויצא ב' אמות חוץ לתחום או אבד או נשרף או שהיה תרומה ונטמאת מבעוד יום אינו עירוב משחשיכה ה"ז עירוב שקנית העירוב ביה"ש שספק העירוב כשר לפיכך אם נאכל העירוב ביה"ש הרי זה עירוב. ועיין בהמ"מ שכתב שזה פשוט שאין חילוק בין נאכל לנשרף ולא כתבו רבינו אלא מפני מה שיזכיר בסמוך עיי"ש. בגמ' ל"ה ע"א למה תנא נשרף להודיעך כחו דר' יוסי תנא תרומה ונטמאת להודיעך כחו דר' מאיר וברש"י להודיעך כחו דר"י דאע"ג דאינו בעולם לא מיתסר להודיעך כחו דר"מ

דאע"ג דישנה בעולם וי"ל העמידנה ביה"ש על חזקתה וקודם לכן טהורה היה אפ"ה לא אמרינן חזקה לקולא עכ"ל. והנה יש לפרש וי"ל, קאי בפ"ע אבל כנראה מרהיטא דלישנא בישנה בעולם שייך ביותר לאוקמי על חזקתו וטעמא בעי. וגם בלא"ה מאי שנא אם הוי בעולם או לא. ובירושלמי בסוגין בפ"ג ה"ד ממסכת עירובין בגמרא שם ר' ירמיה בעי עד כדון בקיים ואפילו נשרף ובקרבן העדה שם דבנשרף ואינו בעולם לדמותו טפי לנגע באחד בלילה עיי"ש ובלתי מובן [הרי] בנטמאת ג"כ בגדר וערך מת שנאמר כשעת מציאתן והנה איתא אח"ז בירושלמי א"ר יוסא קיימתיה כיי דמר ר' הושעיה הגיעוך סוף תחומי שבת שאין מחוורין מדבר תורה. וכנראה וכמו שנראה ג"כ מקרבן העדה דקאי בפ"ע וא"כ לא נפשוט בעי דר' ירמיה:

ויש לפרש עם מ"ש בריטב"א שם לפרש דברי תוספות לדעת רש"י דליכא עדים אלימא חזקת העירוב מחזקת גברא שלא עירוב שבכל מקום אין אנו לדון אלא מדבר שהספק בא ממנו וכן גבי מקוה העמד מקוה על חזקתה ולא אמרינן העמד טהרות על חזקתן עיין שם. וכיו"ב כתב שם התם טעמא דר' יוסי העמד וכו' עיין שם. ועיין בשאלות ותשובות הרא"ם סימן כ"א ובספר שערי תורה ח"ב לאאמ"ו הגאון ז"ל כלל י' פרט ב' עיין שם. ויש מקום לומר דכל זה אם הדבר שיצא הספק ממנו לפנינו לדון עליו אבל כשאינה בעולם עוד ואין לדון עליו והספק נופל על דבר שהספק נופל עליו בכהאי גוונא אין לדון אלא על המסתעף ממנו וא"כ לפ"ז בנשרף י"ל דדנין על הגברא והוי בחזקת שלא עירב והנה בירושלמי לא נפשוט ובדרבנן לקולא ובבבלי דאיתא לר"י העמד טמא על חזקתו ברש"י שם דאיכא חזקה לקולא ולחומרא ולמ"ש בריטב"א לא הוי חזקת שלא עירב חזקה כלל כמ"ש לעיל בשמו וא"כ י"ל בנשרף דיש לדון גם על חזקתו הוי חזקה וא"כ הוי צריכותא לאשמעינן אפי' נשרף וכמ"ש ברש"י דהוי חזקה נגד חזקה ועכ"פ לדינא בכל גוונא לר"י אפי' בנשרף מותר בספקו והנה בין נאכל ואבד ונשרף אין לחלק בזה אלא בתרומה ונטמאת שייך לומר דדנין על התרומה ג"כ אלא דלכאורה בחולין מאי שנא אם נשרף או עומד קיים דמה לנו לדון על הדבר כשעומד קיים וספק נתגלגל ביה"ש וי"ל כשהדבר בעולם שייך בכל גוונא יותר לדון עליו אם נתגלגל קודם או אח"ז אף כי על הדבר בעצמו אין נפק"מ בזה מאם אינו בעולם כלל וצ"ע ועכ"פ דברי הירושלמי יש לפרש כמ"ש בספק בתרומה שנטמאת ונשרפה דשייך שפיר כמ"ש לעיל ולשון רש"י הנ"ל שכתב שנראה דמחלק בין ישנה בעולם לענין חזקה צ"ל דבכל גוונא מחלק כן ולירושלמי ספיקו לקולא קאי על תרומה ונטמאת בלבד:

הלכה יג

אמרו לו שנים וכו' שביה"ש ספק הוא וספק העירוב כשר וכו'. עיין בהמ"מ ובשער המלך בהל' מקואות פ"י כלל א' וכלל ו' מ"ש בזה עיי"ש:

הלכה יד

נפל על העירוב גל מבעו"י אם יכול להוציאו בלא עשית מלאכה כשר וכו'. עיין מ"ש לעיל בה"י:

הלכה כ

נותן אדם מעה לבעה"ב כדי שיקח לו פת ויערב לו בה עירובי תחומין אבל אם נתן לחנוני או לנחתום ואמר לו זכה לי במעה זו אינו עירוב וכו'. ועיין בהמ"מ כדאיתא בגמרא משום חסרון משיכה וכדאיתא שם והא לא משך וכדמוקי בד' פרקים אלו בשזיכה לו ע"י אחר עיי"ש:

והנה כמ"ש במק"א בשם בעה"ת בשער ס"ד דהיכא דשייך בהאי הנאה א"צ קנין ולא בלבד לענין שעבוד גם לקנות אמרינן כן וכמ"ש בנימוק"י בפ"ק דב"מ דהוי כמו שכתב עיי"ש והנה טעם זה שייך בדברים שנקנים בכסף ולמ"ש בתוספות בכורות י"ח ע"ב בד"ה אקנוי קא מקני ליה בחצירו ואפי' בלא קנין קא קני דגמר ומשעבד נפשי' עיי"ש ג"כ בקרקע דקונה בכסף והנה למ"ש ברש"י דאפי' זיכה לו ע"י אחר לא מהני שמא אין ניח"ל וא"כ לא שייך כלל בהאי הנאה ואומדנא כמו במצות אף דאין מערבין אלא לדבר מצוה שמא נוח לו בצד אחר אבל כמ"ש ברא"ש ומפורש כן בירושלמי ועי' בקרבן העדה שם בזיכה ע"י אחר מהני משום דגילה דעתו דניח"ל וא"כ שייך בהאי הנאה מצד הקונה אבל מצד המקנה צ"ע אם שייך בהאי הנאה משום דמסייע למצוה דהרי אפי' למצוה קלה עי' בשו"ע או"ח בסי' תט"ו ברוצה לטייל ביו"ט שיש בו שמחה מקרי דבר מצוה עיי"ש ויש ליישב במאי שנראה בכמה מהראשונים ז"ל דאפי' בקנין מטלטלין שייך בהאי הנאה וכמ"ש במקום אחר וגם שעבוד גופו עי' בפ' הנושא בדברים הנקנין באמירה לא שייך בכסף ואפ"ה אמרינן בהאי הנאה גמר ומשעבד נפשיה אף דלא שייך סברת הנימוק"י הנ"ל ולמ"ש יש ליישב בקצת וצ"ע ועי' מ"ש ז"ל על קושית המג"א בסי' שמ"ט למה לא הוי כמו בקידוש דהעמידו על ד"ת וכתבו לחלק דקידוש מצוה מדרבנן משא"כ עירוב דלא הוי אלא זהירות עיי"ש והנה כמו כן בערובי חצירות אבל בערובי תחומין ג"כ י"ל כמ"ש:

ועוד שם בהמ"מ וז"ל אבל כשאומר ערב לי הרי עושהו [שלוחו] לערב עליו וקונה פת מאחר ומערב לו אבל בפת עצמו לא שאין שליח קונה ומקנה עכ"ל וטעמא דבעי שיבוא

מרשות לרשות ובקונה מאחר הוי שלוחו כמותו לקבלו מהמוכר הוי מרשות לרשות משא"כ בשל עצמו במה בא לרשות אחר שיזכה בו המשלח ועיין בטוח"מ בסי' קפ"ה ושוב מצאתי שכתב הרשב"א בפ' אלמנה ניזונית מאן שם לך כלומר מי מכרו לך לפי שהוא שלוח למכור אבל לדידך מי מכרן ומכאן נראה שאין שליח יוכל לקנות לעצמו אפי' באותן דמים שהרשהו הבעלים למוכרו לפי שנעשה שליח להקנות הקרקע ללוקח אבל לעצמו אינו יכול לזכותו ולקנותו דאין אדם מקנה לעצמו דאין המכר אלא הוצאת דבר מרשות לרשות וזה לא יצא מרשותו שהוא במקום בעלים עומד עכ"ל עיי"ש ובשו"ע שם סעיף ב' ועי' בסמ"ע שם ובסי' קע"ה ס"ק כ"ו עיי"ש ובר"ן במס' כתובות צ"ח גבי אלמנה ששמה לעצמה ועיין בהגהות מל"מ בפ"א הל' ה' מהל' שלוחין ושותפין בסופו שם שהביא דברי טור חו"מ הנ"ל בשם הרשב"א וכתב דבס' בני חיי כתב דרמב"ם לא ס"ל כן אבל למ"ש כאן בהל' עירובין הנ"ל נראה דרמב"ם ס"ל ג"כ כן כרשב"א עיי"ש. ונראה אף דכנראה הרב המגיד כתב כן מדעת עצמו ולא מדעת רבינו אבל נראה שדייק כן בלשון רבינו שכתב "ואם אמר לו ערב לי במעה זו הרי זה לוקח בה פת או אוכל מן האוכלין ומערב עליו וכו'" נראה מפורש דעתו דצריך לקנות ולא משל עצמו דאל"כ למה הוסיף על לישנא דגמ' והוא הערה רבה כמה ראה רבינו לכוין על סברה ישרה ולהודיע בלשונו הזהב:

ויש לעיין למ"ש בתוס' במס' ב"מ ע"א ע"ב בד"ה בשלמא סיפא לחומרא דזכוי ע"י אחר הוי שלוחו של מקנה ושל קונה וכיו"ב בנימוק"י בפ"ק דב"מ בסוגיא דראה אותן רצין ועי' בס' מחנה אפרים הל' זכיה ומתנה סי' ל"ג עיי"ש וזה יהיה נגד דעת הרשב"א הנ"ל דא"כ איכא מרשות לרשות וע"ע בס' מחנה אפרים שם בסי' ו' מ"ש בדעת רש"י ורא"ש אם מהני בזיכה לו החנוני ע"י אחר בגילה דעת דניחא ליה עיי"ש:

הלכה כא

מערב אדם ערובי תחומין ע"י בנו וכו' וע"י עבדו ושפחתו העברים וכו' אבל אין מערב לא ע"י בנו ובתו הגדולים ולא ע"י עבדו ושפחתו העברים וכו'. ועיין במרכבת המשנה דט"ס כאן או דרבינו מחלק בין עבדו ושפחתו העברים הקטנים וגדולים כמו בבנו ובתו ולא כמ"ש בכ"מ בפ"א מהל' עבדים דלא משכחת עבד קטן עברי אלא דסובר דיוכל למכור עצמו מעוני וע"פ בי"ד דטובה לו עיי"ש. ובס' מעשה רוקח כתב שט"ס ושכן מצא בשאר ספרים וכתיבת יד שאינו שם עיי"ש:

הלכה כג

אחד וכו' האומר לחבירו ערב לי בתמרים וכו'. עיין בהמ"מ ובמרכבת המשנה כתב דבנוסחא לפנינו איתא רבה ופשוט דהלכה כרבה נגד רב יוסף וברשב"א היה הנוסחא רבא ובזה תליא הפלוגתא בינו לרבינו עיי"ש:

פרק ז

הלכה א

מי שיצא מערב שבת חוץ למדינה ועמד במקום ידוע בתוך התחום או בסופו ואמר שביתתי במקום זה וחזר לעירו ולן שם יש לו להלך למחר מאותו מקום אלפים אמה לכל רוח וזה הוא עיקר עירובי תחומין לערב ברגליו וכו'. ובמעשה רוקח הביא נוסחא ישינה במקום אחד תחת מקום ידוע שלפנינו עיי"ש:

ומ"ש רבינו וחזר לעירו ולן שם נראה לומר דאף דחזר לביתו והרי עיקר שביתתו בביתו מ"מ מהני הקנין שביתה על למחר וי"ל עוד דהנה רבינו כתב ואמר שביתתי וכו' ובה"ט מפרש שא"צ אמירה ג"כ וכדעת התוספות במסכת עירובין מ"ט ע"ב בד"ה ואמר ובראש שם דא"צ אלא כונה לקנות שביתה. וכמ"ש בב"י בסימן ת"ט דוקא בבא מביתו צריך לכונה משא"כ בחשכה לו בדרך דבא מביתו דאין מהדרך לבטל שביתת ביתו והוי ככונה להיפוך אם לא מכוין לשבות במקום הזה אבל בדרך שאין לו שביתה אחרת הרי אפילו בישן קונה שביתה עיי"ש ויש לעיין בבא מביתו ונשאר במקום הזה שקנה שביתה וא"כ הרי עקר משביתת ביתו לגמרי בכה"ג אם צריך לכונה ג"כ או דבשעת תחילת הקנין שביתה לא היה מבורר דעתו וצ"ע ואם נאמר דא"צ לכונה וא"כ י"ל דמ"ש רבינו והלך ולן בביתו דבכה"ג שייך הנאמר דצריך כונה לקנות שביתה אמנם למ"ש במרכבת המשנה בה"ג ליישב דעת רבינו מהשגות הראב"ד דלא ס"ל לחלק בין עומד בביתו לעומד בשדה אין לומר כמ"ש אבל לדעת רש"י ושאר מפורשים יש לעיין במ"ש:

הלכה ה

הקונה שביתה ברחוק מקום ולא סיים מקום שביתתו לא קנה שביתה שם. כיצד היה בא בדרך ואמר שביתתי במקום פלוני או בשדה פלונית וכו' הרי זה לא קנה שביתה ברחוק ואין לו אלא אלפים אמה לכל רוח ממקום שהוא עומד בו משחשיכה. ועיין בהמ"מ שכתב דפוסק רבינו כשמואל ומפרש דלשמואל במקומו קנה שביתה עיי"ש. ועיין בתוספות במסכת עירובין נ"א בד"ה מ"ט שהקשו דמשמע דקיי"ל כשמואל וקיי"ל במסכת קדושין כל שאינו בזה אחר זה בבת אחת ליכא ותירצו בתחומין הקילו עיי"ש.

ועיין בפנ"י במסכת קדושין נ' שהקשה שהרי אמרינן בקדושין בא"א אפילו לקולא האי דרבה כל שאינו בזה אחר זה וכו' עיי"ש. ועוד תירצו בתוספות דהוי לשמואל כאילו פי' ארבעה מתוך שמונה עיי"ש. ורבינו כתב לא קנה שביתה שם וכו' הרי זה לא קנה שביתה ברחוק וכו' על כרחך לא הוי דעתו אליבא דשמואל כמ"ש בתוספות אלא דלדעתו קונה שביתה במקומו וא"כ לא שייך כל שאינו בזה אחר זה וכו' ונראה דדעתו דלא הוי עקירה ממקומו וכ"כ בספר מגדל עוז דלא הוי עקירה כה"ג וצ"ע דבעלמא דאמרינן כה"ג הוי עקירה והוי חמר גמל (ועיין במרכבת המשנה שכתב דרבינו פסק כרב עיי"ש) וצ"ל דכמ"ש בתוספות גבי נתגלגל דף ל"ה אמרינן חמור גמל ויש לו מביתו אלפים עד ערוב ולא אמרינן דממקום רגליו עקר דעתיה ומחלקים בין עומד בעירו עיי"ש. ולרבינו לא נראה חילוק זה וס"ל דלא הוי עקירה בממקומו כשאין העירוב חל במקום אחר אבל רבינו שכתב ויש לו אלפים לכל רוח יקשה עוד דבנתגלגל לית ליה רק אלפים דממ"נ כמ"ש ברש"י שם אלא דשם הוי ספק שמא הוי עירוב ואם כן הוי ספק עקירה מרוחות אחרות משא"כ כאן דלא הוי עירוב כלל יש לו לכל רוח ולפ"ז גם לשמואל בלא סיים לא הוי שביתה כלל ופליג על רב בלבד אם הוי עקירה ממקומו בכה"ג ולשמואל הוי עקירה בטעות ולר' יוחנן בן נורי דאפילו בישן קונה שביתה ובטעות לא הוי עקירה מדעתו דאפי' לר' יוחנן בן נורי הוי עקירה. ומסתברא בכל דבר שאינו צריך כונה וישן מהני עקירה בטעות לא שמיה עקירה ונשאר על שביתה דממילא מצד עצמה שהמקום נקנה לו מצד עצמו ועמ"ש במרכבת המשנה ליישב השגות הראב"ד וכתב שם דלרבינו אפי' בעקר ממקומו מהני שביתה עיי"ש. ולמ"ש י"ל משום עקירה בטעות ובקונה מעצמו עקירה בטעות לא הוי עקירה לעקור השביתה דממילא נקנה לו:

פרק ח

הלכה ד

כשם שאסור לצאת חוץ לתחום בשבת כך אסור לצאת ביו"ט וביוה"כ. וכשם שהמוציא מרשות לרשות בשבת חייב כך המוציא מרשות לרשות ביוה"כ חייב. אבל ביו"ט מותר להוציא מרשות לרשות לפיכך מערבין עירובי חצירות ומשתתפין במבואות ליוה"כ כשבת ומערבין ערובי תחומין ליוה"כ וליו"ט כדרך שמערבין לשבת. ברי"ף במס' ביצה י"ב בסוגיא דמתוך הביא להלכה דעירוב והוצאה ליו"כ ודרפרם בדותא והביא ראיה ממס' עירובין דף ל' ע"א בית שמאי אומרים אין מערבין לנזיר ביין וכו' א"ל בית הלל לב"ש אי אתם מודים שמערבין לגדול ביו"כ וכו' נראה מזה דעירוב ביו"כ ובב"י בסי'

תרי"א [כתב] להקשות דילמא בתחומין מיירי ועי' בשאגת אריה בסי' ע' ובס' בינה לעתים הל' יו"ט לבעל כרתי ופלתי בפ"א ה"ו מ"ש בזה וכתב דהו"ל להרי"ף להוכיח מביצה שם דרק ביו"ט משום מתוך א"צ עירוב משא"כ ביו"כ וכתב דעיקר ראית הרי"ף מביצה שם אלא שהביא האי דמס' עירובין דשייך עירוב אף דלא חזי לאכול ביו"כ עיי"ש. ועיין בס' זכרון יוסף חלק או"ח סי' ז' אות כ"ג שכתב לתרץ עם מ"ש בב"י בסי' ת"ד בשם תשובת רבינו דלא שייך י"ב מילין בנהרות ובכרמלית דבמקום דשרי הוצאה וטלטול לא שייך תחומין ומזה אם לא נאמר עירוב והוצאה לא שייך עירוב תחומין ג"כ עיי"ש:

ועי' בנמוקי יוסף במס' יבמות בפי"ב דף ק"ב ע"ב בשם הרא"ה דהא דאי' שם אבל מטייל הוא באנפליא של בגד בתוך ביתו אתי למעט חצר שאינה מעורבת דקיי"ל עירוב והוצאה ליו"כ עיי"ש ובמס' יומא ע"ח ע"ב בר"ן שם בשם הרמב"ן להקשות במידי דלאו מנעל היכי נפקי משום משוי דיש עירוב והוצאה כדאי' במס' כריתות ועי' מ"ש ע"ז. הנה מלשון בביתו אין הכרע דהוי מדאורייתא וכמ"ש הר"ן ביו"כ הוי מלבוש גם בכה"ג א"כ [ליכא] למידק כלל מלשון בבית. ובס' שאגת אריה בסי' ע' הנ"ל הביא ראיה ממס' ר"ה כ"ט דאיתא ביו"כ תעבירו שופר מלמד שכל יחיד ויחיד חייב לתקוע ואמר רב הונא ועם בי"ד וכו' ומשמע שלא בזמן בי"ד משום שמא יעבירנו וש"מ דיש עירוב והוצאה ביו"כ מדאורייתא דאי מדרבנן לא שייך שמא יעברנו דא"כ לבית שמאי דלית להו מתוך אפי' בר"ה שבחול לא לתקע משום שמא יעברנו ועל כרחך דוקא בשבת גזרינן ולא ביו"ט דליכא רק בלאו ומכ"ש אם יהיה ביו"כ מדרבנן דלא שייך שמא יעברנו עיי"ש. והנה מאי שהוכיח מכ"ש דלא שייך שמא יעבירנו ביו"ט י"ל על זה למ"ש במג"א בסי' תקפ"ח ס"ק ד' בשם מהר"ם פדוואה דלא שייך לגזור משום תיקון כלי שיר דנמצא תעקר מצות עשה מהתורה עיי"ש:

ובס' בינה לעתים הנ"ל שם פ"א ה"ו כתב דד' אמות דמהלכה למשה מסיני גמירי בשבת לא הוי ביו"כ דאין למדין מהלמ"מ עיי"ש. וא"כ לפי זה בלא"ה לא שייך שמא יעבירנו ביו"כ ויקשה למה תוקעין בבי"ד דוקא. גם עיין בריטב"א במס' יומא דף ס"ו וא"ת לגבי שעיר דיו"כ מאי מלאכת הוצאה איכא וי"ל דמעביר ד' אמות ברה"ר מהוצאה גמר לה וכדפי' בפ' הזורק והא דאמרינן עירוב והוצאה לאו דוקא אלא איסור הוצאה קאמרינן ונקטינן לישנא דרבנן דתיקון ערובי חצירות עכ"ל. ונראה דעתו שלא כדעת הבינה לעתים הנ"ל וכנראה מכל הראשונים ז"ל דד' אמות בכלל הוצאה אחרי גלוי דהלמ"מ עי' בדברי רבינו וברשב"א וכיו"ב בזה. וקושית הריטב"א בלתי מובן למה לא יהיה שייך הוצאה בשעיר של יו"כ שעומד בעזרה ואפי' יהיה מבחוץ עכ"פ שייך עתי לרבות

כשהוא ברה"י להתיר להוציאו בחלה. ועי' ברש"י יבמות ל"ד ע"א בד"ה אם היה דאין עירוב והוצאה ביו"כ אבל קיי"ל כרבינו והרבו ז"ל להביא ראיות לדעתו ודעת הרי"ף ועי' מ"ש לעיל בה"ד עיי"ש. ועי' בבינה לעתים פ"ב ה"ב מהל' יו"ט שכתב דתחומין ביו"ט מדרבנן עיי"ש:

הלכה ה

יו"ט שחל וכו'. עיין בראב"ד ובמרכבת משנה תמה על השגת הראב"ד שרבינו כ"כ להלן הי"א וכמו כן במגדל עוז עמד ע"ז עיי"ש:

הלכה ח

המערב לשני ימים טובים של ר"ה וכו' צריך שיהיה וכו'. ובראב"ד השיג עליו וכתב דגם בשני יו"ט של ר"ה אע"פ שהן קדושה אחת זה לחומרא ולא לקולא משום ספיקו עיי"ש ובהמ"מ ועיין בשעה"מ שעמד על דברי רבינו וההמ"מ דהרי נראה דמשום ספק עשהו כחדא קדושה עיי"ש מ"ש ליישב ובס' מרכבת המשנה עיי"ש:

והנראה לומר במ"ש במס' ביצה ה' ע"ב לפרש הסוגיא דשם דאי' רב אדא ורב שלמן וכו' אף מתקנת ר' יוחנן בן זכאי ואילך ביצה אסורה מ"ט מהרה יבנה בהמ"ק ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו וכו':

ובתוספות במס' מנחות ס"ח בד"ה והא הקשו על מאי דאי' שם משחרב בהמ"ק התקין ריב"ז שיהיה (אור) יום הנף כולו אסור משום מהרה יבנה וכו' ויאמרו אשתקד וכו' ומקשינן ואי ס"ד למצוה משום מצוה נוקום ונגזר וכו' והקשו דשם דהוי מצוה דאורייתא ובמס' ביצה גזרינן כן משום דרבנן עיי"ש:

וי"ל דבלא"ה י"ל למה נגזר על הלא שכיח דהרי ברוב פעמים אלול מעובר ונראה דהנה דעת רבינו בפ"ב מהל' ממרים ה"ב דאפי' בטל הטעם אין בי"ד יכול לבטל דברי בי"ד חבירו אא"כ גדול בחכמה ומנין ובראב"ד השיג עליו מריב"ז שביטל עיטור שוקי ירושלים עיי"ש ובכ"מ שם אם ריב"ז היה קטן מהם עיי"ש מ"ש בזה בענין תרי יומא דאי לאו משום מנהגא היו עוקרין עיי"ש:

ונראה לומר דרב יוסף אמר דמריב"ז וכו' משום דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו ומקשינן וכ"ת ביצה נמי אמנו עליה ריב"ז ושריא כי אמנו אעדות אביצה לא אמנו וא"ל אביי אטו ביצה במנין מי הוה ביצה בעדות תלי וכו' אשתרי עדות אשתרי ביצה וכו' וא"כ לאביי לא שייך כלל לומר דבר שבמנין בביצה אבל י"ל דהנה בבטל הטעם דצריך מנין אחר ולא גדול ממנו כמ"ש הראב"ד נראה דזה כשבטל כל הטעם וגם בזה צריך למנין אבל בכה"ג שהטעם לא בטל לגמרי שהרי נפק"מ לענין ביצה במהרה יבנה וכו'

וא"כ כשלא בטל לגמרי אף במנין אחר לא יהני אלא בגדול בחכמה ומנין לכו"ע וכמ"ש הראב"ד לא היה ריב"ז גדול מהראשונים וי"ל מהאי טעמא כי אמנו אעדות אביצה לא אמנו משום דעל ביצה שייך עוד הטעם לאסור וזה דעת רב אדא ורב שלמן משום אשתקד וכו' וא"כ כשביטל התקנה לענין עדות הניחו לענין ביצה דאל"כ לא היה יוכל לבטלו לענין עדות ג"כ ומקשינן על עדות גופא שייך אשתקד וכו' ומשני לבי"ד מסורה ומיושב לפ"ז קושית התוס' במס' מנחות הנ"ל דכאן לא גזרו משום דרבנן אלא משום דרבנן לא יהני ביטול דריב"ז דאין בי"ד יוכל לבטל וכו' בכה"ג דאין עוד טעם לאיסור אבל שם במס' מנחות דגזר ריב"ז לכתחילה מקשינן לכתחילה ניקום ונגזור:

ויש להבין במ"ש סוגיא הגמ' שם רבא אמר אף מתקנת ריב"ז וכו' מי לא מודה ריב"ז שאם באו עדים מהמנחה ולמעלה שנוהגין אותו היום קודש ולמחר קודש וכו' ועי' ברש"י ובתוס' שם בד"ה מי שהקשו מאוד דמנ"ל ומה יכריחנו לומר דריב"ז לעדות ביטל ולענין ביצה וכיו"ב לא ביטל התקנה עיי"ש ובס' פנ"י מ"ש בזה וגם הלשון מי לא מודה וכו' יפלא מאוד ולמ"ש י"ל דרבא הוכיח ואמר מי לא מודה ריב"ז וכו' דעל כרחך מדביטל התקנה שלא לקבל העדים מזה יש להוכיח דבשאר הדברים הניחו כבראשונה שיהיה היום קודש ומחר קודש דאל"כ לא היה יכול לבטל גם לענין העדות דאין בי"ד יוכל וכו' דלפ"ז יש טעם שלא לבטל העדות ג"כ דכיון דנפק"מ לענין ביצה וכיו"ב ומדביטל להעדות מזה דלשאר דברים לא ביטל ומשו"ה הי' בכחו לבטל שלא לקבל עדים דע"ז לא נשאר עוד טעם עתה ואמר שפיר מי לא מודה זה שביטל לענין עדים מכריח שהניח היום קודש ומחר קודש לשאר דברים והנה לדעת רבינו דאפי' בטל הטעם צריך גדול וכו' מקשינן ומי לא וכו' בכה"ג דלא בטל ודאי נאמר כן ועי' בהל' קידוש החודש פ"א ה"ו דנראה דעת רבינו דלאחר ריב"ז תקנה הראשונה לא זזה ממקומה כמ"ש בשעה"מ הנ"ל עיי"ש ולמ"ש יסוד לזה מסוגיא הנ"ל ועי' עוד במג"א בסי' תט"ז ובמחצית השקל שם עיי"ש ועי' מ"ש לעיל בה"ו:

הלכה י

יוה"כ שחל להיות ערב שבת או לאחר שבת בזמן שמקדשין ע"פ הראייה יראה לי שהן כיום אחד וקדושה אחת הם. נראה משום דשוין בקדושתן ודוקא ביו"ט דקיל משבת באוכל נפש ולמאן דס"ל מתוך בשאר דברים ג"כ ולפ"ז אם נאמר אין עירוב והוצאה ביו"כ כמ"ש לעיל עי' לעיל ה"ד דדעת רש"י כן וא"כ גם יו"כ קיל משבת ועיין בשאגת אריה בסי' ע"ב אם מחמר בשבת עיי"ש ועי' במס' שבת קי"ד בחלבי שבת שקריבין ביו"כ וחלבי יו"כ אין קרבין בשבת לר' ישמעאל עיי"ש ודעת רבינו דעירוב והוצאה ליו"כ וא"כ קדושה

אחת היא והנה לענין מערבין לשניהם כאחת לא נפק"מ דממ"נ דאם עירוב והוצאה א"צ עירוב אלא די"ל דאם מדרבנן צריך לעירוב ביו"כ י"ל דקיל משום דמדאורייתא אין אסור בהוצאה ובשבת מדאורייתא וצ"ע בזה די"ל דמדאורייתא א"צ לעירוב ומדרבנן שוים ועי' בהל' תמידין ומוספין פ"א ה"ז שכתב רבינו חלבי שבת קריבין בלילי יו"ט וכו' אבל אין קריבין בלילי יו"כ שנאמר עולת שבת בשבתו ולא עולת שבת זו בשבת אחרת ועי' במס' שבת קי"ד ע"ב ומס' סוכה נ"ד ע"ב יו"כ שחל להיות ערב שבת לא היו תוקעין ובמוצאי שבת לא היו מבדילין ותליא שם במחלוקת דר' ישמעאל ור' עקיבא אם חלבי שבת קריבין ביו"כ ועי' ברש"י שם וא"כ דמדרכו של רבינו כמ"ש ז"ל לכתוב יראה לי אלא בדבר שאין מפורש והרי כיון לדעתו שבת שוה ליו"כ לענין הקטרת חלבים ג"כ ולא שנא הבדלה ותקיעה דלא שנא בין קודש לקודש כמ"ש ברש"י ותוס' שם וא"כ לכאורה מפורש כן דהוי קדושה אחת ואם נאמר דבאיסור מחמר וד' אמות ברה"ר אין ברור כ"כ ונראה עכ"פ לדעת דכיון דקיי"ל אין מבדילין ואין תוקעין נראה דאין בין יו"כ ושבת גם לענין מחמר ג"כ וכיו"ב ועי' בתוס' שבת קי"ד ע"ב בד"ה ולתקע וברשב"א שם עיי"ש ובענין חילוק מלאכות ביו"כ עי' שעה"מ פ"א ה"א משמיטה ויובל ובטעם המלך שם בשם ירושלמי פ"ג דשבועת ובשאגת אריה הנ"ל עיי"ש ובטורי אבן מגילה בזה עיי"ש:

הלכה יד

יו"ט שחל להיות בערב שבת אין עושין עירוב ביו"ט לא עירובי חצירות ולא עירובי תחומין אלא מערב הוא ביום ה' שהוא ערב יו"ט ואם חלו ב' ימים טובים של גליות בחמישי וערב שבת מערב מיום ד' עירובי תחומין ועירובי חצירות. ואם שכח ולא עירב הרי זה מערב עירובי חצירות בחמישי ובערב שבת ומתנה אבל לא עירובי תחומין.

במס' ביצה ט"ז ע"ב ת"ר יו"ט שחל להיות בע"ש אין מערבין לא עירובי תחומין ולא עירובי חצירות. רבי אומר מערבין ערובי חצירות אבל לא עירובי תחומין מפני שאתה אוסרו בדבר האסור לו ואי אתה אוסרו בדבר המותר לו. וברש"י איתא כח יש בידך לאסור עליו מלעשות צורך מחר דבר שהוא אסור בו ביום והיינו תחומין שאף ביו"ט אסור לצאת מן התחום עכ"ל. ובד"ה לא עירובי חצירות לטלטל למחר דנראה כמתקן עכ"ל:

ובלתי מובן כיון דבכל גונא התיקון על מחר לשבת וא"כ מאי שנא דלא הוי אסור היום מ"מ כמו כל נראה כמתקן ומתקן על לאחריו דיותר אסור מלהשתא דלא שייך בכה"ג מתוך. ובתוס' בד"ה רבי נראה מפורש היטב האי דאסרו בדבר המותר שכתבו דטעמא דרבי דס"ל קדושה אחת ומשו"ה לא שנא עירובי חצירות אלא דלא שייך קדושה אחת

אלא במה ששוים שבת ויו"ט באיסור אבל לא מה שביו"ט מותר ובשבת אסור דלא שייך קדושה אחת לענין זה וא"כ הפי' בדבר דאסור ביו"ט דשייך קדושה אחת לא מהני ובדבר המותר ביו"ט דלא שייך קדושה אחת מהני. וכיו"ב דעת רש"י משונה מדעת התוס' במס' פסחים מ"ז דדעת רש"י דמאן דס"ל צרכי שבת נעשית ביו"ט משום דקדושה אחת היא ובתוס' שם בד"ה ואי חלקו על רש"י שם מקושיא שהביא שם. ולכאורה ממ"ש כאן לא שייך מאופה ליו"ט לשבת קדושה אחת דביו"ט מותר. והנה זה שסיימו בתוס' כאן דבר שמותר לעשות ביו"ט עצמו לטלטל בחצירו לעשות עירוב בשביל שבת עכ"ל. והרי לדעת התוס' לעיל צריך צורך קצת לצורך יו"ט וא"כ העירובי חצירות דהוי לצורך שבת לא שייך מותר ביו"ט ג"כ. וראיתי בצל"ח שהקשה דהו"ל לחלק בין ערובי חצירות לצורך יו"ט ושלא לצורך יו"ט עיי"ש. נראה מדבריו דיש בערובי חצירות ג"כ לצורך יו"ט. והנה הרי בלא"ה הערובי חצירות על לצורך שבת ושלא לצורך יו"ט. והנה למ"ש בתוס' קדושה אחת לא שייך אלא בדבר שאסור בשבת כמו ביו"ט וא"כ בהאי דערובי חצירות די"ל דשלא לצורך ביו"ט ג"כ אסור יהיה מהאי טעמא קדושה אחת וא"כ לא יהני ג"כ. ואם נאמר דמהני כיון דלצורך מותר וא"כ לאו קדושה אחת היא הרי לפ"ז אזלינן בתר הצורך דמותר והוי כב' קדושות וא"כ הוי הערובי חצירות ביו"ט שלא לצורך ואסור דלא שייך מתוך. ואם נאמר דמותר ביו"ט דשייך מתוך משום דשלא לצורך אסור וא"כ הערובי חצירות לצורך ולפ"ז לא הוי כב' קדושות דהרי ביו"ט ג"כ אסור כמו בשבת:

אמנם כנראה בתוס' במס' פסחים הנ"ל דלא פליגי על רש"י דאם נאמר קדושה אחת מותר לבשל ולעשות מיו"ט לשבת אלא שכתבו דזה בלתי מספיק עיי"ש. וא"כ לפ"ז נאמר אם נאמר משום דשניהם אסורין שלא לצורך וא"כ קדושה אחת ומותר מיו"ט לשבת אף דהוי שלא לצורך יו"ט וא"כ לא מהני דהרי צריך הערובי חצירות קודם שחל קדושת יו"ט לפ"ז. ואם דמשום דלצורך מותר ביו"ט הוי ב' קדושות ממילא אסור שלא לצורך יו"ט אף דהוי לצורך שבת. ולרש"י י"ל דודאי לרש"י צ"ל ג"כ לרבי קדושה אחת ומ"ש ברש"י משום קדושה אחת מותר מיו"ט לשבת זה למאן דס"ל צרכי שבת נעשין ביו"ט אבל מאן דס"ל אין נעשין ביו"ט לא ס"ל כן אלא כמ"ש בתוס' דמאי דמותר לזה אסור לזה לא שייך קדושה אחת ולרש"י שלא לצורך יו"ט כלל ג"כ מותר. ומ"ש ברש"י משום מתקן זה למאן דאמר צרכי שבת נעשין ביו"ט דס"ל משום קדושה אחת מותר מיו"ט לשבת ועל כרחך לא שייך לדידיה לומר כמ"ש בתוס' דבזה דאין שוין הוי ב' קדושות צ"ל לדידיה משום דמחזי כמתקן דודאי רבה ור"ח לא יחלקו בפלוגתא דתנאי אלא דפליגי

בפי' קדושה אחת וב' קדושות אם הוי אף במאי שאינם שוים באיסורא. ולזה דס"ל לרבי בשאין שוים ג"כ קדושה אחת צריכין לומר לרבי משום מחזי כמתקן: